Aktiv och modern förvaltning i FISKEVÅRDSOMRÅDET

En vägledning

fiskevattenägarna

Sveriges fiskevattenägareförbund

Underlag för kunskapslyft

Fiskevårdsområdet utgör basen för lokal fiskeförvaltning på enskilt vatten. Fiskerättsägarna har det huvudsakliga ansvaret för fiskevården och förvaltningen ovanför vattendragens nedersta definitiva vandringshinder. Den ansvarsfördelningen är också en viktig del av svenskt rättsmedvetande och rättstradition; fiskevattnen är, vid sidan av skog och odlingsmark, det tredje produktionsmedlet för landsbygdens näringsfastigheter.

Lagen om fiskevårdsområden, LOFO, ökade möjligheten till en modern och ändamålsenlig förvaltning av sammanhängande vattenområden med många fiskerättsägare och en splittrad ägarbild.

Avsikten med den här vägledningsskriften är att ge underlag för ett kunskapslyft. Det är dags att ta nästa steg i den lokala fiskeförvaltningen. Fiskevårdsområdet är en bra grund att stå på. Men nu är det dags att bygga nya våningar på huset.

Fastigheternas fiskerätt utgjorde förr i tiden underlag för gårdarnas och byarnas livsmedelsförsörjning. Numera är fiskerätten även underlag för upplevelseturism och rekreation. Fiskevårdsområdet är en förvaltningsform som kan samordna fiskevård, upplåtelser och förvaltning på ett ändamålsenligt sätt.

För många föreningar kan det innebära ett stort steg att professionalisera fiskeförvaltningen. Mycket av verksamheten har hittills bedrivits ideellt, men utvecklingen ställer krav på en aktiv och modern förvaltning av landsbygdens tredje produktionsmedel.

Sveriges fiskevattenägareförbund organiserar landets fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar för fiske. Det är en av förbundets uppgifter att vägleda och understödja det lokala förvaltningsarbetet och utvecklingen av fisketuristiska företag. Professionalisering av förvaltningen går hand i hand med fisketurismens förutsättningar.

Sveriges fiskevattenägareförbund har de senaste åren samverkat med Havs- och vattenmyndigheten för att ta fram vägledning- och inspirationsmaterial, bland annat om att bilda fiskevårdsområden och om praktisk fiskevård. Vi har också tagit fram ett nytt utbildningsmaterial för fisketillsynsmän.

Vägledningen för aktiv och modern förvaltning i fiskevårdsområdet ger också en bild av nuläget i 195 fiskevårdsområdesföreningar i Jämtland och Östergötland. Kartläggningen visar vilka behov som är mest angelägna.

Thomas Lennartsson
Sveriges fiskevattenägareförbund

Aktiv och modern förvaltning i Fiskevårdsområdet har producerats av Sveriges fiskevattenägareförbund.

Produktionen har medfinansierats av Havs- och vattenmyndigheten genom anslaget 1:11 – Åtgärder för havs- och vattenmiljö.

Publicerad i februari 2019 . Reviderad juni 2023, september 2026.

Produktion, text och foto: Lars Krögerström, Vetenskapsjournalisterna
Grafisk form: Cecilia Witt-Brattström

fiskevattenägarna
Sveriges fiskevattenägareförbund

Innehåll

Förord **2**

Att förvalta ett fiskevårdsområde **4–6**

Fiskerätten i Sverige **7–9**

Uppdaterad fiskerättsförteckning **10–12**

Fusion av fiskevårdsområden **13–17**
Två områden blev ett i nedre Ljungan

Revidera stadgarna **18–20**

Ekonomisk administration **21–28**
Delägarna betalar skatt

Digital fiskeförvaltning **29–33**
Mer än ett fiskekort på nätet

Fisketillsyn skapar ordning och reda **34–37**

Föryngring och jämställdhet **38–40**
Husby–Hedemora sänkte medelåldern

Upplåtelser och näringsverksamhet **41–43**

Andra råd och tips **44–45**
Hemsida, försäkringsskydd och kontakt med omvärlden

Fiskevård på lång sikt **46–49**

Amatörer eller proffs i fiskeförvaltningen **50**

Läs mer **51**

KUNSKAPSLYFT FÖR FISKEFÖRVALTNINGEN

Kartläggning visar angelägna behov

Ett genomsnittligt fiskevårdsområde i Jämtland omfattar 1 975 hektar sjöyta och 62 kilometer rinnande vatten.

Sveriges fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar står inför ett kunskapslyft. 2018 genomförde Sveriges fiskevattenägareförbund, tillsammans med länsstyrelserna i Östergötland och Jämtland, en studie av föreningarnas verksamhet. En enkät skickades ut till samtliga 248 fiskevårdsområdesföreningar i de båda länen. 195 föreningar svarade på frågor om förvaltningen.

Kartläggningen visar på nuvarande status och angelägna behov inom fiskeförvaltningen. ►

UNDERLAGET: 327 885 HEKTAR SJÖYTA OCH 103 MIL RINNANDE VATTEN

I Jämtland finns 160 fiskevårdsområdesföreningar som tillsammans förvaltar 275 365 hektar sjöyta och 10 253 kilometer rinnande vatten.

I Östergötland finns 88 fiskevårdsområdesföreningar som tillsammans förvaltar 52 520 hektar sjöyta och 73 kilometer rinnande vatten.

Av de sammanlagt 248 fiskevårdsområdesföreningarna kunde kvalitetssäkrade enkätsvar från 195 föreningar användas. De representerar 85 procent av sjöytan och 78 procent av längden rinnande vatten av föreningarnas förvaltade vatten.

Stor variation

Den genomsnittliga storleken för ett ►

I Jämtland och Östergötland finns 12 procent av Sveriges alla fiskevårdsområden. Den geografiska spridningen gör att de båda länen ger en representativ bild av Sverige och lämpar sig för en kartläggning.

Fiskevårdsområdesföreningarna har avgörande betydelse för tillgången till fritidsfiske och som underlag för fisketurism och landsbygdens fiskerinäringar, där sportfisketurism är en växande bransch.

Utvecklingen ställer dock nya krav på förvaltningen. Kartläggningen visar på angelägna behov.

Enkäten genomfördes under 2018. Av de 248 fiskevårdsområdesföreningar som mottog enkäten svarade 195 föreningar på frågorna. Av de föreningar som inte svarade efter uppföljning, och vars svar inte kunde kvalitetssäkras, bedöms merparten vara vilande eller bedriva mycket begränsad verksamhet.

Enkäten omfattade 46 frågor inom åtta huvudområden:

- allmänna föreningsuppgifter
- fiskevatten och ägarförhållanden
- administration och förvaltning
- upplåtelse av fiske
- näringsverksamhet
- fiskevård, fisketillsyn och service
- ideella arbetsinsatser
- framtida behov och åtgärder

Utvärderingen visar på många angelägna behov. Några av de viktigaste behoven kan sammanfattas i följande områden och punkter:

Ekonomi och administration

- Förbättrad ekonomisk administration
- Revidera och modernisera stadgarna för att svara upp till lagstiftningen
- Uppdatera fiskerättsförteckningen och ordna medlemsförteckningen
- Registrera organisationsnummer hos Skatteverket
- Föryngring och jämnare könsfördelning i styrelserna

Upplåtelser, fiskevård och resursutveckling

- Höja fiskekortspriserna, ideellt arbete är på väg bort, arvodering behövs
- Digital förvaltning i vardagen
- Långsiktig förvaltningsplan som stöd och riktlinjer för verksamheten
- Anställa resurspersoner när uppgifterna växer
- Tag in externa intresserade sportfiskare och engagerade krafter i styrelserna
- Samverka med traktens entreprenörer, andra näringsidkare och sportfiskeklubbar
- Sammanslagning eller samverkan med angränsande föreningar
- Införa kontrollavgiften, utbilda fisketillsynspersoner och organisera fisketillsynen

Den här skriften utgör vägledning för kunskapslyft och utveckling av aktiv och modern förvaltning i fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar i hela Sverige. De angelägna behov som kommit fram i kartläggningen har styrt innehållet.

195 fiskevårdsområdesföreningar i Jämtland och Östergötland har deltagit i kartläggningen.

► fiskevårdsområde är i Jämtland 1 957 hektar sjöyta och 62 kilometer rinnande vatten. I Östergötland är motsvarande genomsnitt 655 hektar sjöyta och 1 kilometer rinnande vatten.

Variationen är dock stor. Området med störst sjöyta i Jämtland omfattar 12 714 hektar medan det minsta området förvaltar 14 hektar. I Östergötland varierar arealen mellan 13 200 hektar och 0 hektar (område med enbart rinnande vatten).

Området med längst sträcka rinnande vatten i Jämtland omfattar 516 kilometer medan motsvarande siffra i Östergötland är 16 kilometer.

Drygt 13 000 fastigheter

Totalt ingår 13 881 fiskerättsbärande fastigheter i de 195 fiskevårdsområdesföreningar som svarat på enkäten. ►

Ämmern en av 79 föreningar i Östergötland

”Måste börja fundera på arvoden”

Ämmerns fiskevårdsområdesförening är en av de 79 föreningar som svarat på enkäten i Östergötland. Föreningen bildades 1987 och säljer fiskekort för cirka 50 000 kronor om året.

– Vi har höjt våra fiskekortspriser ganska rejält de senaste åren, säger Christer Segerstéen, ordförande i föreningen. 2019 kostar ett dagkort hundra kronor.

Christer Segerstéen är ordförande och Sten Fällström är sekreterare och kassör i Ämmerns fiskevårdsområdesförening. De representerar en av de 79 föreningar i Östergötland som deltagit i enkäten och svarat på frågor om sin verksamhet.

Ämmerns fiskevårdsområdesförening har en någorlunda jämställd styrelse med 40 procent kvinnor.

– Föryngring, jämställdhet och bredare representation är frågor som många föreningar brottas med, säger Sten Fällström, kassör och sekreterare i Ämmerns fvof.

Branschen har en överrepresentation av ”äldre herrar” som lägger ner mycket ideell tid.

– Man måste nog börja fundera på att arvodera arbetet i föreningarna, säger Christer Segerstéen, annars riskerar verksamheten att tunnas ut.

Föreningen har fem fisketillsynspersoner som arbetar på uppdrag av styrelsen och fiskerättsägare, men som inte är förordnade av länsstyrelsen.

Ämmerns fvof har 60 fiskerättsbärande fastigheter. En del av intäkterna från fiskekortsförsäljningen används till fiskevård, service och kostnadsersättningar, det finns bland annat en båtramp och flera informationstavlor runt sjön. Cirka hälften av intäkterna betalas ut till fiskerättsägarna i proportion till andelstalet i fiskevårdsområdet.

Kräftfisket ligger utanför föreningens förvaltning.

Allt detta har föreningen redogjort för i den kartläggning som gjorts av fiskevårdsområden i Östergötland och Jämtland.

Ämmern är en ”medelstor sjö mitt i Östergötland” med 60 fiskerättsbärande fastigheter och med en omsättning från försäljning av fiskekort på drygt 50 000 kronor. Föreningen har fördubblat vissa av sina fiskekortspriser de senaste åren.

► Antalet medlemmar uppgår till 9 937 (när flera fiskerättsbärande fastigheter har samma ägare räknas ägaren som en medlem enligt definitionen i Lagen om fiskevårdsområden).

Den största föreningen i Jämtland, räknat i antal, har 568 medlemmar (700 fiskerättsbärande fastigheter). Östergötlands största förening har 220 medlemmar (350 fiskerättsbärande fastigheter).

De minsta föreningarna har 4 respektive 2 medlemmar i de båda länen.

Medeltalet är i Jämtland 94 medlemmar och 107 fiskerättsbärande fastigheter. I Östergötland är det 39 medlemmar och 49 fiskerättsbärande fastigheter.

FISKERÄTTENS BÄRKRAFT – Lagen ska skydda mot skadlig delning

– Vid ombildning eller nybildning av fastigheter finns flera aspekter som Lantmäteriet är skyldigt att ta hänsyn till, säger Håkan Söderberg. Det innebär att fiskerätten inte kan styckas och delas hur som helst.

Fiskerätten ska vara underlag för försörjningen på en jordbruksfastighet. Idag utgör fiskevattnet fastigheternas tredje största areella produktionsmedel efter skog och odlingsmark.

– Fiskerättens betydelse har förändrats över tiden, men enligt lagen får man inte ändra på de grundläggande förutsättningarna för fiskerätten som produktionsmedel, säger lantmätare Håkan Söderberg. Vid nybildningar eller ombildningar av fastigheter måste förrättningslantmätarna på Lantmäteriet ta hänsyn till den enskilda fiskerättens långsiktiga bärkraft.

Fiskerätten hänger intimt samman med självförsörjningen av livsmedel. När Sveriges glesbygder koloniserades bröt man ny mark och om det fanns fiskevatten ingick fiskerätten som en självklar del av de framväxande byarna och hemmanen.

1810 års regeringsform underlättade för självägande bönder. När befolkningen växte bröts ny mark och det bildades byar där tillgångarna ägdes och brukades samfällt. Det ledde samtidigt till att gårdarnas odlingslotter blev så uppdelade, och så små och många, att det till slut knappt fanns plats att vända med oxe och plog.

– Jordbrukets skiftesreformer som pågick under en stor del av 1800-talet är nog de största och ►

Förändringar i fastigheternas fiskerätt får inte leda till att det blir svårare att starta och driva näringsverksamhet, till exempel upplevelseturism

► mest omvälvande samhällsreformer som genomförts i Sverige, säger Håkan Söderberg. När odlingsskiftena blev större och bättre arronderade blev det möjligt att effektivisera och mekanisera jordbruket, vilket i sin tur banade väg för industrialismen och urbaniseringen.

Det var dock inte lika bråttom eller angeläget att skifta fiskevattnen. Vattnen skiftades på en del håll, men fortfarande ligger väldigt många fiskevatten kvar i sina gamla samfällda strukturer med oskiftade byafisken där byns gårdar äger sina fiskevatten gemensamt.

Gemensamt ägd tillgång

– Fiskerätten var inte mindre viktigt för att den förblev samfälld. Ofta kom man sinsemellan överens om när och hur fisket skulle bedrivas. Det var en gemensamt ägd tillgång som skulle skötas och förvaltas för allas bästa.

Idag är fiskerätten inte enbart en angelägenhet för matförsörjningen. Vartefter fritidsfiske har blivit populärt som rekreation och för näringsmässig fisketurism har förvaltningens mål och inriktning förändrats.

– Men det innebär inte att fiskerättens betydelse får urholkas vid fastighetsbildningar. I ett långsiktigt perspektiv är fiskerätten underlag för livsmedelsförsörjning och för bärkraftiga landsbygdsföretag. Fiskerätten ska enligt lagen betraktas som ett produktionsmedel och skyddas av lagstiftningen, säger Håkan Söderberg.

Skyddet för fisket i 3:8 fastighetsbildningslagen är juridiskt tvingande. Bestämmelsen innebär att den som genomför en fastighetsbildning inte kan kringgå detta skydd för fisket och fiskerinäringen, och att det inte går att förhandla eller avtala bort.

– Lantmäteriet ska, vid alla slags fastighetsbildningar som rör fiskerätten, bevaka och pröva att detta viktiga intresse inte skadas, säger Håkan Söderberg.

Fastighetsbildning

Tre aspekter ska, enligt fastighetsbildningslagen, beaktas vid ombildning eller nybildning av fastigheter med fiskerätt: hur ändamålsenlig fastigheten blir, hur de befintliga fiskeribiologiska förhållandena ser ut samt de företagsekonomiska effekterna.

Det är Lantmäteriet som i sin myndighetsfunktion beslutar om att tillstyrka eller avslå en ansökan om förändringar i fastighetsbildningen.

Nybildning

Under tidigare sekels befolkningsökning bildades nya hemman och fastigheter på landsbygden. Ofta skedde nybildningen genom att man steg för steg klöv ett befintligt hemman i två, fyra eller till exempel åtta delar, samtidigt som man bröt ny odlingsmark. ►

► – Vid hemmansklyvning upphörde ursprungsfastigheten att existera. Hemman 1:1 upphörde och ersattes med Hemman 1:2 och 1:3.

Nybildning kan också ske genom avstyckning. Fastigheten 1:1 styckar av två tomter, Fastigheten 1:10 och Fastigheten 1:11, men finns i övrigt kvar i sitt ursprungliga skick.

En tredje form av nybildning är om två befintliga fastigheter sammanläggs till en ny fastighet. Då upphör de båda ursprungsfastigheterna och de avregistreras i fastighetsregistret.

Ombildning/Fastighetsreglering

Alla förändringar av en befintlig fastighet kan rubriceras som ombildningar, till exempel ensidiga eller ömsesidiga markbyten där en fastighet helt upphör och avregistreras, eller där båda fastigheterna finns kvar efter regleringen men med annat omfång.

– Hit hör också förändringar i samfällda fisken, exempelvis när någon vill bryta ut sin fiskerätt och skapa en egen enskild fiskelott. Det samfällda fisket får då en mindre areal till de kvarvarande delägarna. I värsta fall kan delningen vara skadlig för övriga delägare.

Lantmäteriet ska då pröva både den nya fiskelottens och den kvarvarande fiskesamfällighetens lämplighet.

– Befinns inte både den utbrutna fiskelotten och restsamfälligheten lämpliga är åtgärden skadlig. Ansökan om utbrytning/fiskedelning ska då avslås.

Även partiella uppdelningar av samfällda fisken är möjliga, så länge man bedömer att delningen är lämplig och rättssäker.

– Man kan till exempel dela upp kräftfisket så att varje fastighet får ett specifikt definierat fiskevatten, men behålla övrigt fiske oförändrat samfällt.

Uppdelning av kräftfisket kan ha föregåtts av en sämjedelning, där man i praktiken kommit överens om att ”jag fiskar här och du fiskar där” och där alla är nöjda.

Fastighetsbildningsaspekter att ta hänsyn till

När en fastighet som ingår i ett samfällt fiske vill stycka av en tomt, och där den sökande vill att andel i det samfällda fisket ska överföras till styckningslotten, så innebär det att antalet fiskerättsägare i det samfällda fisket utökas. Och när en delägare i ett samfällt fiske vill bryta ut sin andel ur det samfällda fisket kanske ”det bästa fisket” försvinner från det samfällda fiskevattnet.

– Lantmätaren som ska genomföra en fastighetsbildning har en lång rad aspekter att ta hänsyn till, säger Håkan Söderberg. En sådan förändring måste både lämplighetsprövas enligt fastighetsbildningslagen och genomföras på ett rättvist och rättssäkert sätt för alla berörda sakägare.

Här är några aspekter som ska vägas in: ändamålet med fastighetsbildningen, fiskevattnets belägenhet, andelarnas storlek, antal delägare, hävdförhållanden, påverkan på övriga delägare, arrondering, lämplig gränsdragning och möjligheten till gränsmarkeringar, möjligheten till andra lösningar än fullt genomförd fastighetsbildning (partiell delning, servitut, etc) samt att fastigheternas bärkraft och avkastningsförmåga inte förändras nämnvärt.

Fiskerätten hänger ihop med självförsörjningen av livsmedel.

Fiskeribiologiska aspekter

Befintliga fiskeribiologiska aspekter ska dessutom alltid vägas in vid fastighetsbildning. Om det aktuella fiskevattnet hyser befintliga, eller potentiella, bestånd av fiskarter med stort värde för fiskerättsägarna eller för samhällsekonomin ska detta vägas in, liksom om det finns risk för påverkan på hotade arter eller för felriktat fiske.

Som beslutsunderlag ska Lantmäteriet, i egenskap av myndighet, även ta hänsyn till företagsekonomiska aspekter. Fastighetsombildningen kanske innebär att det blir lättare att utveckla fastighetens fiske eller företag med fisketuristisk verksamhet och att förädlingsvärdet på fisket därmed ökar. Eller så leder förändringen kanske i motsatt riktning, att fastighetsbildningen gör det svårare att starta och utveckla företag.

Förrättningslantmätaren ska hålla samråd med samtliga delägare i berörd samfällighet. Samråd bör också, i förekommande fall, hållas med den fiskevårdsområdesförening som förvaltar fisket där fastighetsombildningen ska ske.

Även länsstyrelsen är skyldig att övervaka ärenden om fastighetsombildning, med möjlighet att överklaga Lantmäteriets beslut.

– En fastighetsombildning som rör fiskerätten förutsätter alltså att det finns en gedigen kunskap hos förrättningslantmätarna på Lantmäteriet. De måste ha både en historisk och framåtsyftande syn på fiskerättens betydelse för Sveriges lantbruksfastigheter, säger Håkan Söderberg.

FISKERÄTTSFÖRTECKNINGEN är förvaltningens utgångspunkt

Ett krav för att nybilda eller ombilda ett fiskevårdsområde är att det finns en fiskerättsförteckning. Enligt Lagen om fiskevårdsområden behöver fiskerättsförteckningen inte redovisa varje fiskerättsägares andelstal, vilket kan förenkla själva bildandet.

Men för att utgöra underlag vid rösträkning efter andelstal på stämman och för att utgöra underlag för utdelning till fiskerättsägarna, måste delägarnas andelstal vara utredda och nedtecknade. Andelstalen behövs även för att kunna meddela underlag för skatteberäkning (se kap 6).

En fiskerättsförteckning behöver ajourhållas och uppdateras kontinuerligt.

– En uppdaterad andelsbaserad fiskerättsförteckning är en förutsättning för att styrelserna ska kunna sköta föreningarnas ekonomiska administration, säger Håkan Söderberg.

Sveriges fiskevårdsområdesföreningar har bildats under olika förutsättningar.

Utan andelstal

Många fiskevårdsområden är bildade utan att man har räknat ut varje fastighets andelstal i området.

– Förrättningsmannen har då nöjt sig med acklamation, ett ”rungande ja”, på förrättningssammanträdet för att anse att opinionsvillkoret är uppfyllt och tillstyrka bildandet, säger lantmätare Håkan Söderberg. Fiskerättsförteckningen består då av en lista över samtliga kända fastigheter och deras ägare.

Även om man har missat någon fiskerättsägare är det inget hinder för att bilda området, men om någon kommer i efterhand och kan visa att hens fastighet har fiskerätt inom området ska fiskerättsförteckningen kompletteras.

För att bilda en fiskevårdsområdesförening och genomföra dess grundläggande uppgifter behövs inga andelstal, man röstar efter ”huvudtal”, en fiskerättsägare – en röst. Föreningen kan bedriva fiskevård och sälja fiskekort.

– Ett av skälen till att riksdagen stiftade en ny lag om fiskevårdsområden, LOFO (1981:533), var att bildandet skulle förenklas och att en fiskerättsförteckning inte ska behöva behandla avstyckningar och avsöndringar. Utredning av fiskerätt kan vara en mycket tidskrävande uppgift. Genom att sänka kravet på en fullständig utredning hoppades lagstiftaren att det skulle bli mindre kostsamt att bilda fiskevårdsområden.

Med andelstal

Vartefter en fiskevårdsområdesförening ökar sin verksamhet och sin omsättning, och det skapas överskott i rörelseresultatet, ökar behovet av en ►

I en fiskevårdsområdesförening med många delägare sker ägarförändringar, nybildningar och ombildningar av fastigheter som styrelsen inte alltid får direkt information om. Då krävs regelbundna genomgångar av fastighetsregister och lagfartsregister.

► andelstalsbaserad fiskerättsförteckning. Avkastning och utdelning till delägarna förutsätter att det finns en förteckning över fastigheternas andelstal. Även när delägarnas underlag för skatt och moms ska beräknas måste varje fastighets andelstal vara uträknat i fiskerättsförteckningen. I vissa frågor ska man även kunna rösta efter andelstal på fiskestämman.

För att beräkna andelstalet behöver man först räkna ut hur stor del av fiskevårdsområdets sammanlagda fiskevatten som varje samfällt skifteslag och varje enskilt/delat fiske äger. Därefter multiplicerar man det samfällda fiskets andel med varje fastighets andel i det samfällda fisket. Då får man fram fastighetens andel i hela fiskevårdsområdet. Om det är många fastigheter i området kan uträkningen av andelstalen vara tidskrävande. Ibland måste man följa fastighetsregistret bakåt i tiden för att kunna fastställa hur mycket varje fastighets andel utgör av det samfällda fisket.

– Om det finns en samfällighetsförening, eller om andelstalen i byns samfällighet redan är utredda i samband med tidigare fastighetsbildningar, så är andelstalen ofta redan registrerade i fastighetsregistret. Det underlättar förstås uträkningen, säger Håkan Söderberg.

Problemet är att Lantmäteriet, den myndighet som har i uppdrag att upprätthålla ett aktuellt och tillgängligt fastighetsregister, nu har sagt att man inte klarar av att tillhandahålla de uppgifter allmänheten behöver. Åtkomsten och tillgången till nödvändiga uppgifter för att skapa en andelsbaserad fiskerättsförteckning har alltså försämrats, stick i stäv med det växande behovet.

Uppdatering av fiskerättsförteckningen

Fastigheter byter ägare. Fastigheter nybildas och ombildas. Även en grundligt upprättad fiskerättsförteckning behöver uppdateras med jämna mellanrum. Det behövs för att hålla korrekta röstlängder, ►

fiskerätt.se är Sveriges fiskevattenägareförbunds digitala tjänst för uppdatering av fiskerättsförteckningar. Tjänsten riktar sig till fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar.
Tjänsten är sammanlänkad med Lantmäteriets fastighetsregister och innebär att föreningens befintliga fiskerättsförteckning körs mot fastighetsregistret och uppdateras automatiskt med aktuella ägar- och adressuppgifter.
Systemet indikerar även om det skett någon förändring i befintliga fastigheter. I sådana fall genomförs i nästa steg en manuell granskning och utredning av aktuella förrättningsakter där det klargörs om och på vilket sätt fastighetens fiskerätt har påverkats. Eventuella förändringar skrivs då in manuellt i den digitala fiskerättsförteckningen.
Den första grundläggande uppdateringen kan bli omfattande, om det gått många år sedan fiskerättsförteckningen senast uppdaterades. Följande uppdateringar täcker sedan det senaste årets förändringar hos fastigheterna som ingår i förteckningen.
Föreningarna träffar avtal med förbundets dotterbolag, Svensk Fiskerättstjänst AB, där kostnaden grundar sig på antalet fastigheter i föreningen, och hur många år det gått sedan den senaste uppdateringen gjordes.
Avtalet löper på tre år och kan sedan förlängas årligen.

Lagen om fiskevårdsområden, LOFO, ställer inte krav på en andelsbaserad fiskerättsförteckning för att området ska kunna bildas. Men skattelagstiftningen förutsätter att fastigheternas andelstal redovisas i fiskerättsförteckningen.

► dela ut avkastning eller beräkna skatteunderlag.

– Ytterst är det styrelsen i fiskevårdsområdesföreningen som har ansvar för att hålla en korrekt och uppdaterad fiskerättsförteckning, säger Håkan Söderberg. Det är visserligen länsstyrelsen som beslutar om bildandet av ett fiskevårdsområde och som ska hålla register över fiskevårdsområdena och föreningarnas aktuella styrelser. Men det är Lantmäteriet som äger fastighetsregistret och som har de aktuella uppgifterna om fastigheterna.

I den bästa av världar anmäler fastighetsägarna själva alla förändringar till styrelsen, när fastigheten byter ägare eller om det sker några ombildningar eller nybildningar av de fastigheter som ingår i området. Det är även möjligt att skriva in i stadgarna att medlemmar är skyldiga att informera styrelsen om förändringar i fiskerätten.

”Skvaller på bygden”

– I ett område med få fiskerättsägare kanske de sociala kontakterna räcker för att hålla koll på fastighetsförändringar, säger Håkan Söderberg, men i ett fiskevårdsområde med hundratals delägare är det svårt att hålla förteckningen ajour genom ”skvaller på bygden”.

Då måste fiskerättsförteckningen uppdateras från fastighetsregistret hos Lantmäteriet. Lantmäteriet tillhandahåller inte längre någon sådan service, så föreningens styrelse måste själv utföra arbetet.

– Vissa lantmäterikontor, dock inte alla, har en ”allmänhetens dator” som är tillgänglig för medborgarna, säger Håkan Söderberg. En föreningsfunktionär som vill gå igenom fastighetsregistret bör boka tid eller försäkra sig om att det finns en ledig dator på det kontor man vill besöka.

Även kommunerna har egna fastighetsregister, och om man får tillgång till kommunens register går det att uppgradera fiskerättsförteckningen för de fiskevårdsområden som är belägna inom kommunen.

Manuell sökning

– Lantmäteriet har särskilda program och teknik för att göra datamaskinella sökningar i fastighetsregistret utifrån avgränsade geografiska områden och en preciserad tidsperiod. Men om en privatperson själv ska uppgradera en fiskerättsförteckning är personen hänvisad till manuell sökning, fastighet för fastighet, säger Håkan Söderberg.

Först kontrollerar man om fastigheten fortfarande existerar, om den ”lever” och inte har avregistrerats.

Nästa steg är att kolla ägarförhållandena i lagfartsregistret, och därefter om fastigheten genomgått några fastighetsbildningar sedan förra gången en fiskerättsförteckning upprättades eller uppdaterades. Om det då skett förändringar sedan sist måste man gå igenom samtliga förrättningsakter i kronologisk ordning, och följa hur fiskerätten har behandlats.

Om fastigheten inte längre existerar, utan har avregistrerats sedan sist, måste man fastställa till vilken fastighet, eller fastigheter, som fiskerätten överförts. Därefter börjar man om och gör samma rutiner som för ”levande fastigheter”, det vill säga kollar lagfartsregistret och fastighetsbildningar för respektive fastighet.

TVÅ FÖRENINGAR BLEV EN
”Manegen var krattad”

Ove Bergström och Niklas Wiklund slog ihop ”sina” fiskevårdsområden. Ljungans nedre fiskevårdsområdesförening och Tuna Östra fiskevårdsområdesförening har samverkat om laxförvaltningen under flera år innan de bildade en gemensam förening.

När Nedre Ljungan och Tuna Östra beslutade att slå sig ihop till ett fiskevårdsområde, så skedde det utan några som helst protester från något håll.

– Det beror på att sammanslagningen föregicks av tre års närmanden och stegvis ökat samarbete mellan de båda fiskevårdsområdesföreningarna, säger Ove Bergström, ordförande i Nedre Ljungan. ►

SAMMANSLAGNING STEG FÖR STEG

Sammanslagning av två eller flera fiskevårdsområden kan ge stordriftsfördelar i form av effektivare administration, ökad ekonomisk bärkraft för förvaltning, fiskevård och utveckling samt bättre hushållning av tillgängliga funktionärer i glest befolkade områden.

Om föreningarna är stora och ►

Fisketillsynen är ett av de förvaltningsområden som kan samordnas och effektiviseras vid ett samgående mellan två fiskevårdsområdesföreningar.

►

I praktiken var manegen redan krattad. Själva fusionen och besluten om samgåendet mellan Nedre Ljungan och Tuna Östra blev mest en formalitet, ”vad göras skall var redan gjort”.

Nedre delen av Ljungan har ett av Sveriges bästa lax- och havsöringsfisken. Förr skördades den uppvandrande fiskens överskott av byarna längs älven genom notdragning. Men det sägs att Njurundabönderna på 1500-talet till och med stängde kungsådran så att fisken hindrades att vandra vidare upp till bönderna och byarna i Tuna socken, vilket förstås skapade osämja.

Notdragningen har pågått under århundraden men under de senaste åren har den nästan upphört helt, och fiskerättsägarna har bildat fiskevårdsområden för att skapa en modern förvaltning och kunna upplåta sportfiske.

De båda fiskevårdsområdena bildades 1990.

– Då var det naturligt att sockengränsen mellan Tuna och Njurunda också blev gräns mellan de båda fiskevårdsområdena, säger Kenneth Ottosson som suttit med i en gemensam förvaltningsgrupp för de båda föreningarna.

Kenneth Ottosson är fiskerikonsulent vid Hushållningssällskapet i Västernorrland.

117 fastigheter

Nedre Ljungans fiskevårdsområde omfattar Njurunda socken där det finns åtta byar med samfällda fisken och sammanlagt 74 fiskerättsägare. Tuna socken har tre byar med totalt 43 fiskerättsbärande fastigheter. Sammanlagt i de elva byarna finns alltså 117 fastigheter med fiskerätt, där Sundsvalls kommun, skogsbolaget SCA och Njurunda församling äger en betydande del av fiskerätten. De flesta fastigheter ägs av enskilda personer.

Hela sträckan genom de båda områdena, från Ljungans mynning upp till Viforsen är 18 kilometer.

Men tiderna förändras, sportfisket expanderar och utvecklas och behovet av samordning har liksom trängt sig på.

– Vi såg att administrationen ökade och att det krävdes alltmer ideellt arbete i föreningarnas styrelser, säger Ove Bergström, ordförande i det ”gamla” Nedre Ljungans fvof. Det började bli svårt att få folk att ställa upp på styrelsearbete. En sam-►

► etablerade kan sammanslagningen förberedas genom att man utveckla det praktiska samarbetet, synkroniserar fiskekortspriserna, säljer särskilda fiskekort som gäller för båda områdena och kommer överens om hur intäkterna från de gemensamma fiskekorten ska fördelas.

Små föreningar

Om föreningarna är relativt små kan det räcka med att man träffas och kommer överens om att påbörja en sammanslagning.

Börja med att förankra samverkan i respektive förening och diskutera fördelar och nackdelar med samgående. ►

► ordning av verksamheten mellan våra föreningar skulle kunna rationalisera arbetet.

2015 bildades därför den förvaltningsgrupp på tre personer som fick till uppgift att öka samverkan och att samordna verksamheten. Gruppen har bestått av en representant från varje förening samt en representant för sportfisket.

Samordnade fiskeregler

– Redan före 2015 hade vi någorlunda lika fiskeregler, säger Niklas Wiklund, styrelseledamot och tidigare ordförande i Tuna Östra fvof, och vi sålde även ett särskilt fiskekort som gällde för båda områdena. Nu beslutade vi att helt gå över till gemensamma fiskekort och att synkronisera fiskereglerna för båda områdena.

Man antog också marknadsnamnet Nedre Ljungans Sportfiske.

De främsta invändningarna mot ett gemensamt fiskekort gick ut på att intäkterna skulle minska. Tidigare hade de båda områdena var för sig sålt fiskekort för tillsammans 600 000 kronor om året.

– Det visade sig att intäkterna ökade istället för att minska under 2016, från 600 000 till 900 000 kronor. Redan första året fick vi alltså en 50-procentig ökning av omsättningen, vilket förstås undanröjde den farhågan.

2017 beslutade båda stämmorna därför, utan invändningar, att fortsätta och fördjupa samarbetet. Samtidigt justerade man fiskekortspriserna uppåt till miniminivån i rekommendationerna från Sveriges fiskevattenägareförbund. Dagkortet höjdes från 120 till 200 kronor, veckokortet till 1 000 och årskortet till 2 000 kronor.

I praktiken var nu samordningen redan genomförd och sammanslagningen kunde tillstyrkas av fiskerättsägarna i respektive förening vid de kommande årsstämmorna 2018, utan diskussion eller invändningar.

Nya andelstal

I beslutet ingick den föreslagna fördelningen av fiskerätten mellan de ursprungliga områdena, så att Nedre Ljungan får 47 procent och Tuna Östra får 53 procent av fiskerätten. De nya andelstalen kan då räknas ut genom en enkel multiplikation med 0,47 respektive 0,53 av tidigare andelstal.

Samtliga 117 fiskerättsägare kan fortsätta med sitt fiske inom respektive samfällda byvatten på samma sätt som tidigare. Fiskerättsägarnas kostnadsfria rätt till sportfiske, med stöd av fiskerättsbeviset, utvidgades till att gälla hela det nya området.

– De gamla andelstalen i Nedre Ljungan multiplicerades med 0,47, och i Tuna Östra med 0,53, säger Kenneth Ottosson, fiskerikonsulent vid Hushållningssällskapet, som suttit med i den gemensamma förvaltningsgruppen som förberedde sammanslagningen.

Det nya området får namnet Nedre Ljungas fiskevårdsområde. Formellt upphör Tuna Östra fvo och uppgår i Nedre Ljungans fvo.

I de nya stadgarna skrev man in att styrelsen ska bestå av sju ordinarie ledamöter, varav tre från vart och ett av de gamla områdena. Kandidater fanns redan nominerade inför stämmorna. Ordföranden i den nya föreningen ska växla och bytas varje år mellan de båda gamla föreningarna.

Inför sammanslagningen, och som underlag för länsstyrelsens beslut, uppdrog förvaltningsgruppen åt Sundsvalls kommuns lantmätare att genomföra en uppdatering av fiskerättsförteckningen.

Ansökan lämnades in till länsstyrelsen i april 2018 och länsstyrelsen fattade sitt beslut om sammanslagning redan i augusti. Länsstyrelsen fastställde också de nya stadgarna. Den korta handläggningstiden anses bero på att ärendet var så väl förberett.

Sammanslagningen verkställs under 2019.

Utdelning på bynivå

– Vi har hittills inte preciserat andelstalen för enskilda fastigheter eftersom utdelningen till fiskerättsägarna fortfarande är en angelägenhet för bysamfälligheterna. När vi delat ut avkastning har det skett på samfällighetsnivå, och sedan har det varit upp till varje by att besluta om hur pengarna ska använ- ►

► Styrelserna i föreningarna bildar en samverkansgrupp som arbetar fram ett gemensamt stadgeförslag och förslag till interimsstyrelse

▼

Se till att båda föreningarna har uppdaterade fiskerättsförteckningar. Slå ihop och korrigera fiskerättsförteckningarna efter de nya andelstalen

▼

Ta fram en gemensam fiskerättskarta

▼

Respektive stämma beslutar om samgåendet och godkänner de nya stadgarna. Stämmorna ska också fatta beslut om hur föreningarnas innestående medel ska hanteras

▼

Ansökan om sammanslagning utan förrättning lämnas till länsstyrelsen

▼

Länsstyrelsen fattar beslut

► das eller fördelas. Vissa samfälligheter fördelar pengarna vidare mellan fastigheterna medan andra byar ordnar en studieresa eller använder pengarna på annat sätt som kommer fiskerättsägarna till del.

Däremot har fastighetsägarregistret uppdaterats, inte minst för att fiskerättsbevisen ska kunna fördelas. Det kommer att ske fortlöpande.

(Beskattning av överskottet måste dock ske på fastighetsnivå, efter andelstal – se kapitlet om ekonomisk administration).

Viktig princip

Att ägarna till de värdefulla laxfiskerätterna ska få avkastning har varit en viktig princip, både före och efter sammanslagningen. De administrativa förvaltningskostnaderna beräknas uppgå till ungefär 20 procent av den totala omsättningen från fiskekortsförsäljningen. Av kvarvarande 80 procent ska nu, enligt stadgarna, hälften användas till fiskevårdsåtgärder och hälften ska betalas ut till fiskerättsägarna.

– Det är en rimlig avkastning för att man upplåter ett av Sveriges bästa laxfisken. Det är vi alla överens om, säger Niklas Wiklund.

Utdelningen går alltså till respektive bysamfällighet, som sedan bestämmer hur man ska använda pengarna.

– Vi brukar använda våra pengar till en studieresa, säger Ove Bergström.

Från 2018 säljs i princip inga fiskekort ”över disk” längre. All försäljning sker över internet via försäljningsportalen iFiske. Ett försäljningsställe finns dock kvar för den som absolut inte kan eller vill använda internet.

– Vi har även upphört med sms-försäljning då teleoperatörerna infört så hutlösa avgifter för sms-tjänsterna.

Olika sätt att förbereda sammanslagning

I lagens mening (LOFO 25§) ställs samma villkor vid en sammanslagning som vid bildandet av ett nytt fiskevårdsområde.

Förberedelserna för en sammanslagning är avgörande för om projektet lyckas, det måste finnas en opinion för förändringen.

– Så som man gjort i Ljungan är förstås förenämligt när det gäller två stora etablerade föreningar, säger lantmätare Håkan Söderberg. Där började man samverka med gemensamma regler och gemensamma fiskekort, så att medlemmarna kunde se fördelarna i praktiken.

De båda föreningarna påbörjade alltså en flerårig samverkansprocess. Det kunde ha stannat där, men i Ljungan valde man att fullfölja samgåendet.

För mindre föreningar kan det räcka med att man träffas och pratar sig samman och bestämmer sig för att påbörja ett samgående.

Samgåendet kan ske på olika sätt.

– Antingen upplöser man båda områdena och bildar ett helt nytt område, eller så går det ena området upp i det andra genom en utvidgning. Det är en formsak men kan vara viktigt för hur samgåendet uppfattas av medlemmarna.

– Det är viktigt att klara ut hur man ska behandla respektive förenings kassa innan sammanslagningen sker. Man måste förstås också ta fram nya andelstal för det nya området, vilket förutsätter att man har uppdaterade fiskerättsförteckningar. Och så är det förstås viktigt att de inblandade föreningarna var för sig godkänner de nya stadgarna.

Ansökan till länsstyrelsen går till på ungefär samma sätt som vid nybildandet av ett fiskevårdsområde. En enskild fiskerättsägare kan dock inte ansöka om en sammanslagning. Båda fiskevårdsområdesföreningarna måste komma in med en gemensam ansökan.

Den nya föreningen behöver också få ett nytt organisationsnummer från Skatteverket, samtidigt som man begär avregistrering av inaktuella organisationsnummer.

BEHOV ATT GÅ SAMMAN ELLER SAMVERKAN

16 fiskevårdsområdesföreningar har angett att de har ”behov att gå samman med näraliggande fiskevårdsområden”. Det motsvarar 8 procent av samtliga föreningar som svarat.

10 av föreningarna som har behov att gå samman finns i Jämtland (9 procent av svarsunderlaget i länet) och 6 finns i Östergötland (8 procent av de svarande i länet).

37 föreningar (19 procent) anger att de har ”behov av samverkan med näraliggande fiskevårdsområden”. Av dessa finns 26 i Jämtland och 11 i Östergötland.

I Bunn fungerar samverkan utan sammanslagning

Fyra fiskevårdsområdesföreningar samverkar nära varandra, men de har inga planer på att slå sig samman till ett fiskevårdsområde och en förening.

– Vi samverkar om fiskekortspriser, gemensamt fiskekort och fiskeregler. Och vi håller samrådsmöten tre gånger om året, säger Folke Solheim, ordförande i Norra Bunns fvof.

Bunnsjöarna består av Norra Bunn, Södra Bunn, Kvarnsjöarna och Ören. Varje sjö har ett eget fiskevårdsområde. Sjöarna ligger på höjderna ovanför Vättern, strax sydost om Gränna. Den sammanlagda sjöytan är 2 000 hektar.

– Föreningarna samverkar om det mesta, men någon sammanslagning är inte aktuell, säger Folke Solheim.

De fyra föreningarna håller sina fiskestämmor på samma dag. Efter stämmorna samlas man i en gemensam lokal för att lyssna på föredrag, utbyta kunskaper, träffas och prata.

Föreningarna samordnar sina provfisken och man anordnar gemensamma utbildningsdagar för fisketillsynspersoner.

– Varje förening har kvar sina egna fiskekort, men vi har även börjat sälja gemensamma kort som gäller i flera områden. Det har också lett till att vi kunnat enas om att höja priserna på fiskekorten ganska rejält.

Kräftfisket förvaltas av fiskerättsägarna själva, men föreningarna har enats om rekommendationer för fisketider och för hur fisket ska bedrivas.

– Vi rekommenderar till exempel att man enbart ska använda betesfisk som fångats i våra egna sjöar.

– Vi har funnit en samverkansform som fungerar och kan utvecklas, säger Folke Solheim.

– Här samverkar fyra föreningar om fiskekortspriser och fiskeregler. Men vi har för närvarande inga planer på att slå ihop områdena, säger Folke Solheim, ordförande i Norra Bunns fiskevårdsområdesförening.

NYA VILLKOR KRÄVER MODERNA STADGAR

Bara en av tio fiskevårdsområdesföreningar har reviderat sina stadgar sedan LOFO ändrades 2011.

Normalstadgarna för en fiskevårdsområdesförening omfattar 30 paragrafer. De tio första paragraferna ska godkännas och fastställas av länsstyrelsen och formuleras så att de stämmer med LOFO, Lagen om fiskevårdsområden. Det gäller både när föreningen bildas och i det fall stadgarna ändras. Stadgar som inte ändrats sedan 2011 behöver revideras.

Det kan finnas skäl att revidera stadgarna i en fiskevårdsområdesförening efter några års verksamhet. När stadgarna formuleras första gången kan det vara svårt att bedöma verksamhetens omfattning och utveckling och vilka grundläggande regler som ska gälla för fisket och den ekonomiska administrationen.

De ursprungliga stadgarna kan till exempel föreskriva att hela avkastningen ska återinvesteras eller användas i verksamheten, men att ekonomin efter några år har blivit så stark att det finns skäl och utrymme för avkastning till medlemmarna. Då måste stadgarna ändras.

Föreningar som inte reviderat sina stadgar efter 2011, då LOFO ändrades, måste göra detta för att stadgarna fullt ut ska uppfylla lagens krav.

Normalstadgarna omfattar 30 paragrafer. Förslag till normalstadgar, inklusive kommentarer finns på Sveriges fiskevattenägareförbunds hemsida.

§1 Föreningens namn

Paragrafen behöver ändras om föreningen byter namn.

§2 Omfattning

Paragrafen beskriver områdets geografiska omfattning och lokalisering samt hänvisar till fiskerättsförteckningen beträffande vilka fastigheter som äger delaktighet i området. Här stadgas också vilket fiske som omfattas av föreningens verksamhet och vad som är undantaget, till exempel kräftfisket.

Paragrafen måste ändras om områdets geografiska gränser ändras eller om verksamhetens omfattning förändras, till exempel att kräftfisket inkorporeras eller utgår.

►

§3 Syfte

Enligt LOFO är syftet med en fiskevårdsområdesförening att samordna fisket och fiskevården samt att främja fiskerättsinnehavarnas gemensamma intressen. Detta är obligatoriskt och ska framgå i paragraf 3. Om syftet är att upplåta fisket, till exempel genom fiskekortsförsäljning, ska även detta framgå av paragraf 3.

Om föreningens grundläggande syfte förändras måste paragraf 3 i stadgarna ändras (en ovanlig åtgärd).

§4 Medlem

Här förtydligas vem som är medlem i fvof. Medlemskapet är kopplat till de fastigheter som äger fiskerätt inom området och eventuellt andra brukare, arrendatorer och servitutägare. Medlemskapet definieras i LOFO, även beträffande till exempel samägda fastigheter, juridiska personer eller personer som äger flera fastigheter.

§5 Medlems fiske

Medlems fiske kan vara reglerat på olika sätt, till exempel genom fortsatt oinskränkt fiske på det egna fiskevattnet eller skifteslaget, eller genom utökat fiske inom hela fiskevårdsområdet. Fiskestämman kan dock införa fiskevårdande begränsningar som påverkar omfattningen av medlemmarnas fiske.

Om medlemmarnas fiske ska begränsas till att enbart omfatta det egna, eller skifteslagets fiskevatten, eller utökas till att omfatta hela fiskevårdsområdet, måste stadgarna ändras.

§6 Upplåtelse av fiske

Om syftet är att upplåta fiske (enligt §3) så ska formerna och omfattningen av upplåtelserna beskrivas här. Upplåtelse kan omfatta alltifrån försäljning av ett begränsat antal fiskekort för handredskapsfiske till möjligheterna att arrendera ut fiske till en yrkesfiskare eller en turistentreprenör.

Om upplåtelseformerna omprövas och förändras måste paragrafen förtydligas eller skrivas om.

§7 Uttaxering

Uttaxering genom medlemsavgift eller bidrag från medlemmarna kan vara ett sätt att täcka initiala kostnader och komma igång med verksamheten under de första åren. Möjligheten och formerna för uttaxering ska framgå av paragrafen.

Om möjligheten till uttaxering vid ett senare skede inte anses nödvändig och heller inte ska vara möjlig måste stadgarna ändras.

Normalstadgarna omfattar 30 paragrafer.

§8 Fiskerättsbevis

Här stadgas att medlem som bedriver fiske ska inneha fiskerättsbevis på det sätt som fiskestämman beslutar. Förändringar i villkoren för fiskerättsbevis kräver alltså ingen stadgeändring. Det finns dock föreningar som har en definierad avgift inskriven i stadgarna, vilket begränsar flexibiliteten.

§9 Inkomstfördelning

På samma sätt som det initialt kan behövas en insats genom uttaxering från ägarna kan det vara motiverat att fördela en del av de årliga överskotten till ägarna när föreningen fått god ekonomi. Hur fördelningen av tillgångarna mellan verksamheten (fiskevård etc) och utdelning till medlemmarna ska göras ska framgå av paragrafen. Beträffande beskattning av föreningens överskott så ska den ske på delägarnivå (se kap 6), vilket kan påverka paragrafens utformning.

Om villkoren för inkomstfördelningen ska ändras måste stadgarna ändras.

§10 Beräkning av röster

Ramarna för hur beslut fattas på fiskevårdsområdesföreningens årsmöte, fiskestämman, framgår av LOFO. I första hand gäller acklamation. I andra hand gäller omröstning där en medlem har en röst. I tredje hand kan omröstning ske efter delaktighet/andelstal enligt principer som framgår av LOFO, något som är befogat och angeläget när föreningens omsättning ökar.

Ändringar av stadgarnas tio första paragrafer ska godkännas av länsstyrelsen. Här räcker det med ►

► beslut på en stämma, vartefter stämmoprotokollet och det nya stadgeförslaget lämnas in till länsstyrelsen med begäran om fastställelse.

§11–30

§§ 11–30 kan ändras genom beslut av två på varandra följande fiskestämmor.

§§ 11–15 handlar om tid och plats, kallelse, dagordning, motioner och andra formalia för fiskestämmorna. Även sådana stadgeparagrafer kan behöva omprövas och förändras.

§§ 16–22 handlar om styrelsens uppgifter och befogenheter.

De avslutande paragraferna handlar om firmateckning, överklagande av beslut, stadgeändringar och andra nödvändiga regleringar för att en förening ska fungera rättssäkert.

En fiskevårdsområdesförening som har några år på nacken, och där man samlat erfarenheter och kunskap om verksamheten, behöver gå igenom, uppdatera och förändra sina stadgar i en föränderlig värld. Till stöd finns förslag och kommentarer till normalstadgar att ladda ner från Sveriges fiskevattenägareförbund, www.vattenagarna.se

Se även vägledningsmaterialet ”Att bilda fiskevårdsområde” som kan laddas ner som pdf-fil från Sveriges fiskevattenägareförbund.

BARA VAR TIONDE FÖRENING HAR REVIDERAT SINA STADGAR

20 fiskevårdsområdesföreningar (10 procent) har reviderat sina stadgar efter 2011. 12 föreningar finns i Jämtland och 8 föreningar i Östergötland.

Ytterligare 33 föreningar (17 procent av samtliga) har angett att de har behov av att ändra sina stadgar. 23 av dessa finns i Jämtland (20 procent av länets underlag) och 10 föreningar finns i Östergötland (13 procent av länets underlag).

DELÄGARNA SKA BETALA SKATT FÖR FÖRENINGENS ÖVERSKOTT

Men föreningen redovisar moms

Principerna för en delägarbeskattad rättighetssamfällighet

En fiskevårdsområdesförening definieras som en ”föreningsförvaltad rättighetssamfällighet”. Samma sak gäller för en samfällighetsförening som förvaltar fiske.

– Man måste skilja på förvaltning och beskattning, säger Jan Andersson, auktoriserad revisor och expert på skatteregler för samfälligheter. Både fiskevårdsområdesföreningen och samfällighetsföreningen är föreningsförvaltade men delägarbeskattade, vilket betyder att årets resultat ska fördelas efter andelstal för inkomstbeskattning hos varje enskild fastighet och delägare. För skatteskyldighet gäller en nedre gräns på 1 500 kr för varje delägarfastighet.

För att kunna öppna bankkonto eller träffa liknande avtal, måste en fiskevårdsområdesförening på eget initiativ skaffa ett organisationsnummer hos Skatteverket. En samfällighetsförening, däremot, får automatiskt ett organisationsnummer vid bildandet. ►

►

Skatteregler för samfälligheter

Begreppet Rättighetssamfällighet

Fiskerättigheter som förvaltas gemensamt

En samfällighet är en egendom som tillhör flera fastigheter och som förvaltas gemensamt.

En rättighetssamfällighet består av rättigheter (i detta fall fiskerättigheter) som tillhör flera olika fastigheter och som ägs gemensamt.

I Skatteverkets anvisningar om samfälligheter (2006) och i en rättsutredning av LRF som gjordes 2001, samt i utredningen SOU 2009:53, som utgjorde underlag för moderniseringen av Lagen om fiskevårdsområden, LOFO, sägs i samtliga fall att en fiskevårdsområdesförening ska betraktas som en rättighetssamfällighet.

För mer information om ”Skatteregler för samfälligheter”, se Skatteverkets hemsida.

Gemensam förvaltning

Viltvårdsområden, fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar för samfällt fiske definieras alltså som rättighetssamfälligheter där de ingående fastigheternas fiskerätter förvaltas gemensamt av föreningen.

Fastighetens fiskerätt påverkas i sig inte av att hela eller delar av rättigheten förvaltas gemensamt i en rättighetssamfällighet.

Det finns två olika förvaltningsformer för en rättighetssamfällighet: föreningsförvaltad rättighetssamfällighet och delägarförvaltad rättighetssamfällighet.

Vid delägarförvaltning krävs att samtliga delägare är överens om alla beslut och förvaltningsåtgärder. Delägarförvaltning gäller till exempel för ett samfällt fiske, ett ”byafiske”, där man inte har bildat någon samfällighetsförening.

– Om man däremot bildar en samfällighetsförening för det samfällda fisket så övergår rättighetssamfälligheten från delägarförvaltad till föreningsförvaltad, säger Jan Andersson.

Förvaltning av samfälligheter regleras i Lagen om förvaltning av samfälligheter (1973:1150).

En fiskevårdsområdesförening utgör, på samma grunder, en föreningsförvaltad rättighetssamfällighet där beslut om förvaltningsåtgärder kan fattas på stämman och i styrelsen.

Förvaltning av fiskevårdsområden regleras i Lagen om fiskevårdsområden, LOFO (1981:533)

Det är en förekommande missuppfattning att en fiskevårdsområdesförening är en ekonomisk förening, ideell förening eller liknande. En fiskevårds- ►

Fiskevårdsområdesföreningen är delägarbeskattad. Det betyder att föreningens överskott ska fördelas och beskattas av delägarna efter andelstal, oavsett om några pengar har fördelats och delats ut till ägarna.

DRYGT HÄLFTEN AV FÖRENINGARNA HAR ORGANISATIONSNUMMER

Vid en studie 2018 i Jämtland och Östergötland hade 120 fiskevårdsområdesföreningar (61 procent) aktivt låtit skaffa ett organisationsnummer.

I Jämtland innehar 97 föreningar (84 procent av länets underlag) ett organisationsnummer.

I Östergötland är motsvarande siffra 23 föreningar (29 procent av länets underlag).

109 föreningar, eller 56 procent, har stadgar som inte förbjuder utdelning.

I Östergötland tillåter stadgarna i 74 föreningar (94 procent av länets underlag) utdelning till medlemmarna. I Jämtland är motsvarande siffra 35 föreningar (30 procent av länets underlag).

Av de 109 föreningar vars stadgar tillåter utdelning har 24 föreningar (22 procent) tillämpat den möjlig- ►

► områdesförening definieras alltså som en föreningsförvaltad rättighetssamfällighet.

Organisationsnummer

Föreningen behöver organisationsnummer

En fiskevårdsområdesförening, eller en samfällighetsförening för fiske, blir en juridisk person i det ögonblick man valt sin första styrelse och antagit stadgarna.

För att kunna öppna ett bankkonto, träffa liknande avtal eller på annat sätt hantera pengar, ekonomi och överenskommelser behöver föreningen emellertid inneha ett organisationsnummer.

En samfällighetsförening, som bildas genom beslut av Lantmäteriet, får automatiskt ett organisationsnummer redan vid bildandet.

Bildandet av en fiskevårdsområdesförening, däremot, beslutas av länsstyrelsen som inte tilldelar föreningen något organisationsnummer. Föreningen måste därför själv ansöka om ett organisationsnummer hos Skatteverket. Det finns ingen särskild blankett för just fiskevårdsområdesföreningar; man får (aningen inkonsekvent) använda blanketten SKV 8400 för ideella föreningar. Under juridisk form på blankett anges: 98 Övriga svenska juridiska personer enligt särskild lag. Ansökan bör skickas in till Skatteverket snarast efter bildandet.

Till ansökan ska bifogas föreningens stadgar och underskrivet protokoll från det möte då föreningen bildades, samt förteckning över valda styrelseledamöter och vilka som är firmatecknare.

Ingen inkomstdeklaration

Säg ifrån om inkomstdeklaration

Ibland bifogar Skatteverket rutinmässigt blanketter för inkomstdeklaration i samband med att föreningen får ett organisationsnummer. Men det är ett misstag. En fiskevårdsområdesförening ska normalt sett inte inkomstdeklarera.

– För säkerhets skull ska man påminna Skatteverket om att föreningen är delägarbeskattad och inte är skattskyldig, och alltså inte ska ha egna blanketter för inkomstdeklaration, säger Jan Andersson.

Ibland förekommer det att en förening låter sin kassör, eller annan styrelseledamot, öppna bankkonto åt föreningen i sitt eget namn. Det kanske kan

Information om skatteregler för samfälligheter finns i Skatteverkets broschyr SKV 293.

tyckas enklast om föreningen saknar organisationsnummer och inte kan öppna eget konto.

– Om en styrelseledamot förvaltar föreningens pengar på ett personligt konto innebär detta att föreningen i praktiken lånar ut pengar till kontoinnehavaren, säger Jan Andersson.

Det är olämpligt av flera skäl. Om personen till exempel avlider låses föreningens tillgångar i ett dödsbo.

Föreningen ska alltså ha ett eget bankkonto, lämpligen med flera utsedda firmatecknare som var och en för sig har rätt att teckna föreningens firma.

Att en fiskevårdsområdesförening eller en samfällighetsförening är en juridisk person med organisationsnummer innebär i förlängningen också att föreningen kan försättas i konkurs.

Bokföringsskyldighet

Föreningen behöver bra bokföring

Strikt bokföringsskyldig är endast den fiskevårdsområdesförening eller samfällighetsförening som bedriver egen näringsverksamhet, har egna tillgångar som överstiger 1,5 miljoner, är moderföretag i en koncern eller har inskrivet i stadgarna att redovis- ►

► heten under något av de fem senaste åren.

6 föreningar i Jämtland (17 procent av länets underlag) och 18 föreningar i Östergötland (24 procent av länets underlag) har tillämpat utdelning under något av de fem senaste åren.

Noterbart är att samtliga 79 fiskevårdsområdesföreningar (100 procent) i Östergötland har stadgar som medger omrösning efter andelstal.

I Jämtland är motsvarande siffra 10 fiskevårdsområdesföreningar, eller 9 procent av de föreningar som svarat.

Genomsnittet för de båda länen är att 46 procent av föreningarna har stadgar som medger omrösning efter andelstal.

I Jämtland finns 4 föreningar som bedriver egen verksamhet i fristående företag. Bland dessa finns 1 aktiebolag och 3 ekonomiska föreningar.

I Östergötland saknas fristående företag.

Om delägarfastighetens andel av föreningens överskott är större än 1 500 kronor ska delägaren ta upp inkomsten i sin deklaration.

► ning ska upprättas enligt bokföringslagen.

En fiskevårdsområdesförening eller samfällighetsförening för fiske är normalt sett alltså inte bokföringsskyldig enligt lag.

En förening som inte är bokföringsskyldig ska dock i vart fall upprätta en förteckning över intäkter och kostnader, för att kunna presentera ett årligt resultat. Det behövs bland annat för att kunna tillhandahålla underlag för delägarnas inkomstdeklarationer.

Föreningen bör också upprätta ett förenklat årsbokslut med balansräkning och resultaträkning som underlag för delägarnas deklarationer (se nedan), även om föreningen själv inte ska deklarera inkomster.

Föreningens deklaration och beskattning

Föreningen är inget skattesubjekt

Både fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar för fiske är alltså föreningsförvaltade. Men de är delägarbeskattade.

– Det är viktigt att skilja mellan förvaltning och beskattning, säger Jan Andersson.

Varken en fiskevårdsområdesförening eller en samfällighetsförening är ett eget skattesubjekt. Föreningen ska följaktligen inte lämna inkomstdeklaration. Föreningens årsresultat ska istället deklareras och beskattas hos varje delägare efter andelstal.

– I vissa fall, när det gäller delägare där fiskerätten ingår i en privatbostadsfastighet, och som inte bedriver näringsverksamhet, måste föreningen även lämna kontrolluppgifter till Skatteverket för delägarnas andel av föreningens kapitalinkomster och resultat.

Skattedeklaration

Om föreningen har anställd a-skattande personal, eller arvoderade förtroendepersoner, måste föreningen, som alla arbetsgivare, lämna både skattedeklaration och kontrolluppgifter. Arvoden till förtroendepersoner betraktas som inkomst av tjänst.

En förening som betalar ut lön eller arvoden är skyldig att betala in särskild löneskatt, ”arbetsgivaravgifter”, månadsvis för varje individ, samt dra preliminär skatt på de löner och arvoden som betalats ut.

Skattedeklaration, månadsvis, finns hos Skatteverket.

Kontrolluppgifter på utbetalda löner och arvoden ska lämnas till Skatteverket i januari och omfatta utbetalningar under föregående år. Nedre gränsen för när kontrolluppgifter ska lämnas går vid 100 kronor. Skyldigheten att betala sociala avgifter går vid 1 000 kronor.

Utbetalda kostnadsersättningar för till exempel resor, drivmedel och andra utgifter behöver inte deklareras.

Fakturor från uppdragstagare och förtroendepersoner, som fakturerar sina arvoden eller omkostnader i egen firma, tas upp som vanliga utgifter ►

► i bokföringen. I det fallet behöver föreningen inte lämna skattedeklaration eller kontrolluppgifter.

Delägarbeskattning

Delägarna betalar skatt för föreningens överskott

Delägarbeskattning i en fiskevårdsområdesförening eller en samfällighetsförening innebär att föreningens årliga resultat, intäkter minus utgifter, fördelas på varje delägare efter andelstal, oavsett om några pengar alls delas ut till delägarna eller om pengarna ligger kvar i föreningens kassa, och oavsett om pengarna är öronmärkta för framtida fiskevårdsåtgärder.

– Det kan ju betyda att delägare i en fiskevårdsområdesförening eller samfällighetsförening tvingas betala skatt på pengar de aldrig sett eller fått, säger Jan Andersson, vilket kan göra att utdelning till delägarna blir mer angeläget.

För respektive delägarfastighet är 1 500 kronor tröskelvärdet för när en enskild delägare med näringsverksamhet blir redovis - ningsskyldig för inkomstskatt.

Räkneexempel 1

En fiskevårdsområdesförening som sålt fiskekort för 200 000 kronor och haft utgifter för 150 000 kronor får ett resultat på 50 000 kronor.

Om föreningen har fem delägarfastigheter med andelstal på 75 procent, 20 procent, 4 procent, 0,8 procent och 0,2 procent ska resultatet, 50 000, fördelas så att den beskattningsbara inkomsten för respektive delägarfastighet blir 37 500 kronor, 10 000 kronor, 2 000 kronor, 400 kronor och 100 kronor. Eftersom grundavdraget, skattskyldighetens nedre gräns, är 1 500 kronor behöver delägarna till de två sistnämnda delägarnafastigheterna inte deklarera sina andelar, medan övriga delägarna måste ta upp sina andelar av föreningens vinst i sina inkomstdeklarationer.

Räkneexempel 2

En fiskevårdsområdesförening har sålt fiskekort för 50 000 kronor och har haft utgifter för 40 000 kronor. Resultatet blir 10 000 kronor. Samtliga delägare har mindre än 15 procents andelstal. Inga inkomster behöver redovisas.

Ovanstående regler och exempel gäller när fis-

Ovanstående gäller när fiskerätten ingår i en näringsfastighet. Om fiskerätten däremot ingår i en privatbostadsfastighet gäller andra regler.
En privatbostadsfastighet ska redovisa både sin andel av föreningens kapitalinkomster och sin andel av föreningens intäkter från verksamheten.

När det gäller fastighetens andel av föreningens kapitalinkomster finns ett grundavdrag på 1 500 kronor.
De flesta föreningar har små kapitalinkomster (bankränta etc) och i praktiken når privatbostadsfastigheters andel av dessa kapitalinkomster sällan upp till 1 500 kronor.

För privatbostadsfastigheters andel av föreningens intäkter (t ex försäljning av fiskekort) gäller att man utgår från föreningens bruttointäkter (alltså inte nettoöverskottet efter avdrag för verksamhetens kostnader). Privatbostadsfastigheter får där göra ett schablonavdrag på 40 000 kronor . En privatbostadsfastighet som har ett andelstal på fyra procent kommer alltså upp i en beskattningsbar inkomst om föreningen säljer fiskekort för över en miljon kronor.

– Det här har ju blivit väldigt komplext, säger Jan Andersson, men det beror på att skattereglerna egentligen är utformade för andra typer av verksamhet, och när man då kopplar fiskevårdsområden och samfällighetsföreningar till dessa regler kan det bli så här. En privatbostadsfastighet ska redovisa både avkastning av kapital och ”ersättning för avyttring av produkter”. Men som tur är finns ett grundavdrag för kapitalinkomster och ett relativt högt schablonavdrag för fastighetens andel av föreningens intäkter, så skattskyldigheten blir bara aktuell i enstaka fall.

För en privatbostadsfastighet kan man göra sina skatteberäkningar hos Skatteverket.

Om det visar sig att man kommer upp i beskattningsbara nivåer ska detta sedan redovisas i deklarationen. Annars behöver inga inkomster redovisas.

Moms

Momsplikt över 120 000

En fiskevårdsområdesförening eller en samfällighetsförening som förvaltar fiske är numera redovisningsskyldig för moms när den årliga omsättningen överstiger 120 000 kronor. Det innebär i sin tur att de enskilda medlemmarna inte ska redovisa sin andel av föreningens utgående och ingående moms.

En förening som är momsredovisningsskyldig ska påföra 25 procent moms på fiskekortspriset och annan försäljning av varor och tjänster. För försäljning av livs - ►

► medel (t ex fiskprodukter för konsumtion) är dock momssatsen 12 procent (6 procent 1/4 2026 till 31/12 2027) , och för böcker och andra kulturprodukter är momssatsen 6 procent. En förening som omsätter mindre än 120 000 kronor är inte skyldig att redovisa moms. Inte heller delägarna behöver redovisa moms.

På motsvarande sätt gör en momspliktig förening avdrag för ingående moms på inköpta varor och tjänster.

Föreningens redovisning till delägarna

Styrelsen ska ta fram underlag för beskattning

Föreningens styrelse ska ta fram underlag så att delägarna kan räkna ut sin skatt. För detta krävs en uppdaterad fiskerättsförteckning med andelstal. Se sid 10–12.

Föreningen måste ha en färdig bokföring, eller inkomst- och utgiftsstat, samt ett fastställt resultat tidigt påföljande år. Ofta fastställs resultatet sent på våren.

– Föreningen måste dock ha uppgifterna tillgängliga för sina skattskyldiga delägare så att det blir möjligt att ta upp inkomsten i årets deklaration, säger Jan Andersson.

Skattskyldighet inträder om en näringsfastighets andel av föreningens resultat överstiger 1 500 kronor.

För privatbostadsfastigheter gäller andra regler för skattskyldighet.

Motstridiga lagar om fiskerättsförteckningen

Skattelagstiftningen kräver mer än LOFO

För att kunna fullgöra sina skyldigheter gentemot delägare och medlemmar behöver styrelsen hålla en uppdaterad fiskerättsförteckning. Styrelsen behöver även hålla en medlemsförteckning enligt LOFO:s definition på vem som är medlem i en fiskevårdsområdesförening.

Fiskerättsförteckningen är ett grundläggande dokument som möjliggör för föreningen att fungera och bedriva verksamhet.

Fiskerättsförteckningen är även underlag för medlemsförteckningen, som utgår från LOFO:s definition av vem som är medlem i föreningen. En medlem kan äga flera fastigheter. En fastighet kan vara samägd av flera personer; en samägd fastighet utgör en medlem. Även en person som inte äger fiskerätt kan erhålla medlemskap genom till exempel ett arrendeavtal.

I anslutning till medlemsförteckningen måste det också framgå vilka fiskerättsbärande fastigheter som drivs i näringsverksamhet och vilka fastigheter som är privatbostadsfastigheter.

Beskattning sker utifrån varje fastighets andelstal. Föreningen måste alltså hålla en uppdaterad andelsbaserad fiskerättsförteckning.

När man bildar en fiskevårdsområdesförening behövs, enligt LOFO, ingen andelsbaserad fiskerättsförteckning. Många föreningar har därför bildats med enbart en förteckning av ingående fastigheter, utan någon andelsberäkning. Detta är ett dilemma, då skattelagstiftningen kräver en sådan uträkning.

Genom att Lantmäteriet inte längre utför uppdateringar av fiskerättsförteckningar försvåras denna situation ytterligare. Sveriges fiskevattenägareförbunds tjänst fiskerätt.se erbjuder föreningar att få årlig uppdatering av sin fiskerättsförteckning.

Motstridiga lagar och sämre myndighetsservice kan alltså göra det svårt för fiskevårdsområdesföreningar att leva upp till de ekonomiska kraven.

Utbetalning till ägarna

Skilj på utbetalning och skattskyldighet

Faktisk utbetalning av pengar till delägarna har inget med delägarnas deklarationsskyldighet att göra. Föreningens resultat ska beskattas efter andeltal oavsett om pengarna ligger kvar i föreningens kassa eller om överskottet delas ut, delvis eller i sin helhet, som avkastning till ägarna. Det är alltså inte själva utbetalningen som man ska betala skatt på.

– Däremot kan man ju tänka sig att det uppkommer ett önskemål från ägarna om att få utdelning, åtminstone så att det täcker skatten, säger Jan Andersson. För föreningar som har skrivit bort möjligheten till utdelning i sina stadgar kan detta bli ett problem.

Utdelning till ägarna efter andelstal, liksom underlag för delägarbeskattning, förutsätter att det finns en aktuell andelsbaserad fiskerättsförteckning.

Fiskerätten är en del av fastigheten och utgör, liksom odlingsmarken och skogen, en areell resurs som ska kunna ge avkastning.

– Därför är det rimligt att en förening ska ha möjlighet att ge utdelning till delägarna, särskilt när ägarna ändå är skattskyldiga för sin del av resultatet, säger Jan Andersson.

”Fondering” av årliga överskott

Delägarna kan dra av fonderade utgifter

Eftersom verksamhetens överskott redan har beskattats av delägarna finns det inget som hindrar att pengarna ligger kvar i föreningens kassa under flera år, till exempel inför en större planerad investering eller kostnad (en större fiskevårdsåtgärd, produktion av en fiskevårdsplan eller andra kostnader ►

►som kräver flera års intäkter).

– Oavsett om pengarna ska användas och förbrukas i framtiden ska överskottet, som beskrivits ovan, lyftas fram och beskattas av delägarna varje år, säger Jan Andersson. I föreningens bokföring redovisas de ”fonderade” pengarna då som eget kapital. När den stora utgiften eller investeringen sedan äger rum kan utgiften fördelas och tas upp av delägarna, efter andelstal, som en kostnad. Delägarna får då ett avdrag och så att säga ”återbäring på skatten”.

För fiskerättsägare utan näringsverksamhet redovisas kostnaden istället som underskott av kapital.

Bilda bolag

Se upp för dubbelbeskattning

Skattefrågorna tar en annan vändning om föreningen bildar ett helägt dotterbolag/företag för drift av verksamheten. Bolaget (till exempel ett aktiebolag eller en ekonomisk förening) betalar då skatt och deklarerar moms för det årliga överskottet. Så länge bolaget behåller pengarna och inte ger någon utdelning till föreningen, som skapar överskott i fiskevårdsområdesföreningen eller samfällighetsföreningen, uppstår heller ingen skattegrundande inkomst för delägarna.

Om delägarna däremot ska få utdelning måste pengarna passera föreningen innan de delas ut. Delägarna får då skatta ”en gång till” för sin del av föreningens resultat och det uppstår en form av dubbelbeskattning, först i bolaget, sedan hos delägaren.

VIKTIGA FAKTA FÖR DEN EKONOMISKA ADMINISTRATIONEN

Ansökan om organisationsnummer

Beställ eller ladda hem blankett SKV 8400 från Skatteverket (skatteverket.se). Under juridisk form på blankett anges: 98 Övriga svenska juridiska personer enligt särskild lag.

Detta måste göras på fiskevårdsområdesföreningens eget initiativ. Obs att blanketten riktar sig till ”ideell förening”, men blanketten kan även användas av rättighetssamfälligheter. Obs att en samfällighetsförening automatiskt får ett organisationsnummer vid bildandet.

▼

Fyll i uppgifterna och skicka in ansökan till det skattekontor som gäller för föreningens län. Adressen till aktuellt skattekontor finns angivet på blanketten. Bifoga föreningens stadgar samt underskrivet protokoll från första mötet då föreningen bildades. En lista över aktuella styrelseledamöter och firmatecknare ska också bifogas.

Komplettera med information om att fiskevårdsområdesförening inte är skattesubjekt och alltså inte ska ha någon blankett för inkomstdeklaration.

▼

Organisationsnumret krävs vid kontakter med bank och vid andra liknande affärsavtal och kontakter.

Deklaration

En fiskevårdsområdesförening eller samfällighetsförening som har anställd personal eller arvoderade förtroendepersoner ska lämna skattedeklaration på Skatteverkets blankett SKV 463. Föreningen ska betala ”arbetsgivaravgifter” som består av särskild löneskatt och även dra preliminär skatt på de löner och arvoden som betalas ut.

Kontrolluppgifter på utbetalda löner och arvoden lämnas till Skatteverket på blankett SKV 2317.

Kontrolluppgifter för inkomst av kapital ska även lämnas för de delägare som har fiskerätten knuten till privatbostadsfastigheter.

Underlag till delägarna

Föreningens styrelse ska tillhandahålla underlag så att delägarna kan beräkna sin skatt. Det är fastighetenas andelstal som utgör underlag för beskattning.

En ”medlem” i en fiskevårdsområdesförening kan vara ägare till flera fastigheter, och en fastighet kan vara samägd av flera ägare. Beskattning sker på fastighetsnivå.

Delägare med fiskerätten i näringsfastigheter ska underrättas om sin andel av föreningens årsresultat, i de fall fastighetens andelen överstiger grundavdraget 1 500 kronor.

Delägare med privatbostadsfastighet redovisar både inkomst av kapital och ersättning för ”avyttring av produkter” (i själva verket andel av föreningens intäkter) i sin deklaration. För skattskyldiga privatbostadsfastigheter ska föreningen lämna kontrolluppgifter till Skatteverket.

Hjälp med bokföring och deklaration

För de flesta föreningar innebär den ekonomiska administrationen ökade krav på kunskaper och merarbete. För att lägga upp rutiner för den ekonomiska administrationen kan man behöva anlita professionell hjälp.

Att hantera personuppgifter GDPR KRÄVER RÄTTSLIG GRUND

Skyddet för personuppgifter skärptes 2018. Den nya dataskyddsförordningen, GDPR, gäller som lag i Sverige. Det är förbjudet att behandla personuppgifter (namn, adress, personnummer, fotografi etc) utan rättslig grund.

Som rättslig grund räknas samtycke från den registrerade, nödvändiga uppgifter för att kunna fullgöra ett avtal eller en rättslig förpliktelse (skyldighet enligt lag).

En fiskevårdsområdesförening ska, enligt LOFO, hålla en fiskerättsförteckning och ett medlemsregister. Detta betraktas som en rättslig förpliktelse som uppfyller villkoren för GDPR. Medlemskap i en förening kan dessutom betraktas som ett avtal mellan föreningen och medlemmen.

Mängden uppgifter ska dock begränsas till vad som är nödvändigt och uppgifter får inte sparas längre än nödvändigt.

Den som behandlar personuppgifterna måste kunna visa att principerna följs.

En fiskevårdsområdesförening eller samfällighetsförening för fiske kan även behöva en förteckning över fiskekortsköpare, med personuppgifter och kontaktuppgifter. Det måste då framgå att fiskekortsköparen samtycker till att finnas med i ett sådant register. Samtycket utgör då rättslig grund för att hålla personuppgifterna i ett fiskekortsregister.

Styrelsen ansvarig

Föreningens styrelse är personuppgiftsansvarig inför lagen. För att leva upp till GDPR behöver styrelsen kartlägga behoven och dokumentera all behandling av personuppgifter, samt enligt vilken rättslig grund och hur länge personuppgifterna sparas. Styrelsen ska fastställa en skriftlig rutin eller policy för hur personuppgifterna hanteras. Policyn ska finnas tillgänglig, till exempel på föreningens hemsida. Det ska också finnas tillgänglig information om hur den som är registrerad kan begära ut sina personuppgifter.

Styrelsen ska utse ett eller flera personuppgiftsbiträden. Ett personuppgiftsbiträde är en funktionär som har mandat att behandla personuppgifter och register. Även en underleverantör för försäljning av digitala fiskekort, till exempel iFiske, kan fungera som personuppgiftsbiträde. Styrelsen ska träffa ett personuppgiftsbiträdesavtal med den eller de som har mandat att hantera personuppgifter åt föreningen.

Steg för steg för att uppfylla GDPR:

Kartlägg och dokumentera all behandling av personuppgifter som görs i föreningen

▼

Ange för vilka ändamål föreningen behandlar personuppgifterna/registret

▼

Ange rättslig grund för att behandla personuppgifter (ex rättslig förpliktelse, avtal, samtycke)

▼

Radera gamla och överflödiga personuppgifter

▼

Fastställ en skriftlig policy/rutin för hur personuppgifter behandlas inom föreningen (tillägg, sparande, ändring, radering samt hur registrerade personer kan få ta del av uppgifterna)

▼

Utse och teckna avtal med personuppgiftsbiträden

▼

Lägg ut policyn på föreningens hemsida (om föreningen har en hemsida)

DET BÖRJADE VID SEKELSKIFTET men dröjde 15 år innan proppen gick ur

Digital fiskeförvaltning har blivit mycket mer än ”en kassaapparat på nätet”. Portaler och appar för administration och förvaltning av fisket kan numera användas som ett dagligt redskap, inte bara för handel med fiskekort.

Fisketillsynen blir smidig och rättssäker, ekonomin blir överskådlig under hela säsongen och kommunikationen med kunderna blir snabb och effektiv. Exponeringen på nätet fungerar dessutom som en effektiv kanal för marknadsföring av fiskevattnet och av bygdens övriga attraktioner.

Det digitala fiskekortet i mobiltelefonen innehåller en QR-kod och en sifferkod.

År 1998 flyttade Kjell Ideskär med sin familj till Björsäter utanför Åtvidaberg i Östergötland.

– Vi ville ut och fiska i traktens sjöar, men det var nästan omöjligt att få reda på vem som sålde fiskekort, var och när det var öppet eller om någon var hemma, just när vi behövde köpa ett fiskekort.

Samtidigt hade befolkningen börjat erövra internet. 1995 var bara två procent av svenskarna uppkopplade, men andelen ökade snabbt runt sekelskiftet, tack vare hem-PC-reformen som gav löntagare möjlighet att skattefritt hyra eller låna en persondator i hemmet.

Kjell såg att den ökande internetanvändningen kunde bli ett redskap för handel med fiskekort.

– Jag skickade ut 3 500 frankerade brev till alla försäljare av fiskekort som jag kunde hitta adresser till, däribland många fiskevårdsområdesföreningar förstås.

99 procent svarade inte ens, men 25 försäljare av fiskekort var nyfikna och intresserade av en fortsatt dialog.

Första digitala kortet

2001 öppnades första försäljningssidan och 2002 såldes det första digitala fiskekortet, mest på försök, till en liten sjö som heter Storsjön vid Nykil söder om Linköping.

Tekniken utvecklades otroligt snabbt, men anslutningen till fiskekortsförsäljningen gick långsamt. För många funktionärer i fiskevårdsområdesföreningar var internet fortfarande obegriplig science fiction.

Några år senare, 2008, startade Thomas Abrahamsson ett företag för sms-försäljning av fiskekort via mobiltelefon, alltså ett annat digitalt utvecklingsspår. 2010 slog Kjell och Thomas sina påsar ►

► ihop och bildade iFiske som idag är marknadens största tjänst för försäljning av digitala fiskekort.

Den andra stora tjänsten på marknaden, fiskekort.se, drivs av Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund. Flera länsstyrelser säljer statliga fiskekort för fjällområdet och dessutom finns ytterligare några fristående mindre aktörer som är med och konkurrerar om kunderna.

– Det dröjde många år innan proppen gick ur den ganska tröga marknaden, säger Thomas Abrahamsson. Men när det väl lossnade fördubblades nästan försäljningen av digitala fiskekort för varje år som gick.

Att sälja digitala fiskekort

”En kassaapparat på nätet” är fortfarande det främsta skälet till att en fiskevårdsområdesförening tar det digitala steget och börjar med fiskekortsförsäljning på internet. Köparen kan, efter att ha betalat avgiften via en betalningstjänst, få ett digitalt kvitto och ett rättssäkert fiskekort, antingen till sin dator för utskrift eller till mobiltelefonen i form av en kod.

Den smarta mobiltelefonen har revolutionerat hanteringen. Köpet av ett fiskekort kan genomföras papperslöst, var som helst och när som helst.

Den som vill köpa ett fiskekort går in på någon av försäljningsportalerna (via appar eller webbadresser), till exempel iFiske.se eller fiskekort.se.

De båda portalerna har idag tillsammans cirka tusen anslutna säljare av fiskekort. Bland fiskekortsförsäljarna finns fiskevårdsområdesföreningar och andra förvaltare.

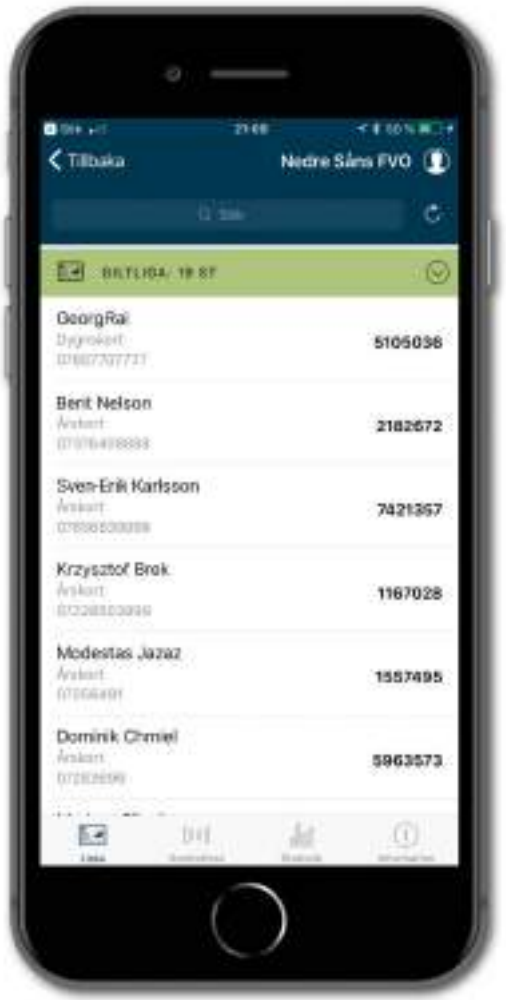
Säljarna finns listade på respektive portal, med beskrivning och presentation av respektive område. När köparen bestämt sig för ett fiskekort klickar hen vidare på valt kort och genomför köpet. Köparen får också markera att hen tagit del av fiskeregler och andra villkor som gäller för köpet. Betalningen hanteras av portalen, som returnerar ett digitalt, rättssäkert och unikt fiskekort till köparens mobiltelefon eller dator.

Sifferkod och QR-kod

Det digitala fiskekortet innehåller en sifferkod, som även kan visas som en QR-kod (kvadraten som ser ut som en mönstrad persisk matta).

Om fiskekortet är köpt via datorn kan köparen ta ut en utskrift som kan visas upp vid fisketillsyn under fisket. Oavsett om kortet köps via mobiltelefonen eller datorn levereras fiskekortet och kvittot till telefonen, ungefär som när man köper en digital tågbiljett från SJ.

Att köpa fiskekort via sms på mobiltelefonen är ett alternativ till internet. För närvarande tar mobiloperatörerna dock en hög trafikavgift som gör att avgifterna för sms-fiskekortet blir höga. Flera

Fisketillsynspersonen kan stämma av fiskekortsköparens kod med sitt register över giltiga fiskekort.

fiskevårdsområdesföreningar har därför avvecklat sin sms-försäljning.

Swish är ett enkelt sätt att överföra pengar mellan två bankkonton, med hjälp av en app i mobiltelefonen. Själva överföringen av pengar innebär dock inte att man genomfört en kvitterad betalning eller ett fullt genomfört och rättssäkert köp av ett fiskekort.

– En swish-betalning måste fullföljas med att det skapas ett kvitto och ett fiskekort som skickas tillbaka till köparens mobiltelefon och som kan bekräftas via kontroll i en databas, säger Thomas Abrahamsson vid iFiske. Det är en förutsättning för rättssäker fisketillsyn.

Ett swish-nummer på en anslagstavla kan dessutom förfalskas eller klistras över med en bedragares telefonnummer med uppmaningen att direktbetala för ett fiskekort.

Ett redan sålt fiskekort kan återkallas vid direkta regelbrott när inga andra åtgärder återstår.

Fisketillsyn

Fisketillsynspersonen kan via sin egen mobiltelefon kontrollera att den som fiskar har giltigt fiskekort.►

Thomas Abrahamsson vid iFiske (t h) stämmer av rutinerna för digital fisketillsyn med fisketillsynsperson Claes Stener.

► QR-koden kan skannas mellan mobiltelefonerna och sifferkoden kan kontrolleras inom hörhåll mellan fisketillsynspersonen och innehavaren av det aktuella fiskekortet.

Via försäljningsportalens databas har fisketillsynspersonen ett register över aktuella fiskekort med uppgifter om köparen och fiskekortets giltighetstid och omfattning, samt tidpunkten då fiskekortet köptes. På så sätt kan man undvika ”ögontjänare” som köper ett fiskekort först när fisketillsynen dyker upp.

– Även om mobilnätets täckning, eller internetkontakten, skulle vara tillfälligt låg eller utslagen, finns de senaste uppgifterna lagrade i appen i fisketillsynspersonens telefon. På så sätt är man alltså oberoende av tillfälligt dålig täckning, säger Thomas Abrahamsson.

Rättssäker hantering

Eftersom fiskekortet är ett civilrättsligt avtal mellan två parter måste hanteringen vara rättssäker och juridiskt hållbar. Hanteringen måste också följa EU:s dataskyddsförordning GDPR, den nya och starkare personuppgiftslagstiftningen. Det innebär att de tillsynspersoner som får ta del av listor med fiskekortsköpares namn, adresser, telefonnummer med mera, måste följa lagen och har ett stort ansvar för att uppgifterna inte sprids. Digital hantering innebär att personuppgifterna kan behandlas krypterat och inloggat. Om en tillsynsperson slutar sitt uppdrag kan man centralt ta bort personens åtkomst till personuppgifter.

I portalen kan man bygga interna ”chatgrupper” där samtliga fisketillsynspersoner ingår. Där kan man rådfråga och tipsa varandra om pågående händelser eller sprida information som kan underlätta fisketillsynen.

– Fisketillsynspersonerna kan hålla varandra uppdaterade om inkommande tips och händelser, eller be om akut hjälp, säger Thomas Abrahamsson.

Hur digital fisketillsyn kan gå till med hjälp av iFiskes app visas överskådligt på **https://www.youtube.com/watch?v=vZvh9Sp6vhw**

Enklare för kassören

Bilden av kassören som cyklar runt och hämtar upp årets plåtlådor med kontanter hos försäljarna av fiskekort är på väg att blekna. Även om det var en idyllisk tid kunde det bli ganska rörigt med redovisningen.

Sommens fvof i Östergötland avvecklade sin kontantförsäljning av fiskekort redan 2014. Men man behöll kontakten med mackarna och övriga försäljningsställen som, istället för att hantera kontanter, hjälpte kunderna med att köpa sina fiskekort online. Och då var föreningen redan uppe i en årsomsättning på 600 000 kronor.

Vid digital fiskekortsförsäljning går betalningen in direkt till föreningens konto via försäljningsportalen. När pärmar med fiskekort på papper ersätts av digitala kort kan aktuell försäljning och kontoställning avläsas fortlöpande istället för att man, som förr, räknade pengarna i de insamlade plåtlådorna vid årets slut. ►

► Kassören och styrelsen kan nu när som helst få statistik över hur många fiskekort av olika kategorier som har sålts och hur försäljningen ligger till i förhållande till budget.

Överblick av fisketrycket

Den digitala fiskekortsförsäljningen kan kopplas till frivillig eller obligatorisk fångstrapportering.

– Vanligast skälet till rapportering, hittills, är att lyckliga sportfiskare visar upp sina stora fiskar på fiskevårdsområdets flik i försäljningsportalen, säger Thomas Abrahamsson. Den rapporteringen är ju högst frivillig och kan vara till nytta för marknadsföringen. Men vill man få en mer heltäckande bild av fiskets kvalitet och fisketrycket kan fiskekortet kopplas till en uppmaning, eller en obligatorisk fångstrapportering.

Kravet, eller önskemålet, om fångstrapportering kan sedan följas upp med en påminnelse, eller att köp av nya fiskekort helt spärras innan fångstrapporten är inlämnad.

– Det kan ju finnas skäl till att man även vill få in rapporter från fiskekortsköpare som blivit utan fisk, för att komplettera statistiken, och det kanske man inte får in spontant utan uppmaning.

Fångstmängd och fisketryck utgör ett viktigt kunskapsunderlag i förvaltningen och i utformningen av fiskeregler. När statistiken byggs på och tjänsten använts några år kan man se trender för hur fisket utvecklas.

Anpassa fiskeregler

Fiskeregler är ett viktigt fiskevårdande styrmedel. Fiskereglerna kan behöva vara adaptiva och anpassas efter förutsättningar, fisketryck och beståndsutveckling.

På ”gamla” papperskort trycks reglerna ibland direkt på fiskekortet eller på ett bilagt papper. De är svåra att ändra under pågående säsong.

Med digital förvaltning kan fiskereglerna hållas dagsaktuella. Den som köper ett nytt fiskekort får då veta vilka regler som gäller, och bekräfta att hen tagit del av informationen, i samband med köpet.

För att ändra reglerna under perioden för ett befintligt fiskekort, till exempel ett årskort eller ett fiskerättsbevis, krävs dock fiskekortsköparens medgivande. De villkor som gäller vid avtalstillfället, köptillfället, kan inte ändras ensidigt av den ena parten.

Om parterna är överens om att tillämpa adaptiva fiskeregler kan reglerna ändras med kort varsel utifrån vattenflöde eller andra omständigheter som påverkar fisket. Man kan till exempel införa ett temporärt fiskeförbud under extremt lågvattenflöde. Sådant kan kommuniceras från dag till dag mellan fiskekortssäljare och köpare.

– Det är viktigt att fiskereglerna är entydiga och rättssäkra, säger Thomas Abrahamsson. Vi har sett exempel på motsatsen. Man kan inte skriva till exempel ”endast handredskapsfiske och barn fiskar gratis” utan att definiera fiskemetoder och var åldersgränsen går för vem som räknas som barn.

Information och kartor

Många fiskevårdsområdesföreningar har egna hemsidor med mer utförlig information än vad som presenteras i försäljningsportalen.

– I och med att vi kan direktlänka till föreningarnas egna sidor är all information lätt tillgänglig, säger Thomas Abrahamsson. Det finns föreningar som lagt in detaljerade kartlager med fredningsområden, yrkesfiskeredskap, båtramper, butiker och allt vad en fisketurist kan vara intresserad av.

All information som behövs för att köpa digitala fiskekort via mobiltelefonen eller datorn finns på skyltar vid vattnet eller på fiskevårdsområdesföreningens hemsida eller på försäljningsportalen på internet. Digital fiskeförvaltning är dock mycket mer än ”en kassaapparat på nätet”.

Kartlagren kan sedan ändras i realtid av behörig funktionär, om det sker något som gör att ett område plötsligt behöver avlysas.

Kvaliteten på tillgängliga kartor har förbättrats genom att Lantmäteriet har öppnat sina topografiska kartor för fri tillgång.

Kundkontakter

Det går även att kommunicera med e-post till alla som har köpt fiskekort, för att berätta om föreningens aktiviteter, pågående fiskevård och annat.

– Kundvård och kundkontakter ger fiskevårds- ►

► området en identitet. Man kan också samla intresserade personer, till exempel för att delta i aktiviteter som att lägga ut risvasar eller samla in skräp från vindskydden.

Portalens app öppnar även för kommunikation i andra riktningen.

– Den som är ute och fiskar kan till exempel rapportera om särskilda händelser, misstänkta tjuvfiskare eller andra iakttagelser.

Information om båtuthyrning och andra tilläggstjänster blir förstås också enklare med digital kommunikation. Båtar kan bokas direkt på nätet, med uppgifter om ”var nycklarna ligger” och annat som underlättar hanteringen.

Marknadsföring

Marknadsföring var en kostsam företeelse under den analoga tiden. Mycket projektpengar har satsats på att marknadsföra fiskeupplevelser i Sverige eller i olika regioner.

– Försäljningsportalen blir på köpet en turistbyrå för varje, stort eller litet, fiskevårdsområde som säljer fiskekort på internet. Utländska fisketurister använder vår portal för att planera sina fiskeresor till Sverige. Informationen kan översättas till kundens eget språk. 2018 skedde drygt åtta procent av vår totala fiskekortsförsäljning direkt till utländska köpare, och andelen utländska köpare ökar snabbt för varje år.

Via länkar kan man bredda marknadsföringen till att omfatta glasbruk, älgsafari eller vad bygden har för attraktioner. Fiskekortsförsäljningen kan bli ett nav i landsbygdens näringsliv.

Ökad försäljning

Digital exponering ökar försäljningen av fiskekort.

– I extrema fall har försäljningen ökat med 80–85 procent när en förening gått över till digital fiskekortsförsäljning, men generellt har vi sett att försäljningen underlättas och gynnas av digital försäljning.

Miljöfördelar

Att köra runt och leta försäljningsställen för fiskekort kan var tidskrävande.

– Om hälften av alla fiskekort som säljs i Sverige vore digitala, och man sparar in en mils bilkörning per fiskekort, så skulle bilåkandet minska med 660 000 mil, och utsläppen med drygt 800 ton koldioxid, om året.

Medlemsregister

Ett medlemsregister kan läggas upp på flera sätt, allt från en enkel sändlista till medlemmar och kontaktpersoner till en uppdaterad komplett fiskerättsförteckning med andelstal.

Registret kan användas för riktad information och kallelser.

– Föreningen kan till exempel vilja få in fångstrapporter från medlemmarnas eget fiske med mängdfångande redskap eller andra uppgifter som ger underlag för förvaltningen, säger Thomas Abrahamsson.

Via medlemsregistret är det också möjligt att utfärda fiskerättsbevis till medlemmarna.

Säljare av digitala fiskekort

I Sverige finns flera portaler som säljer och förmedlar rättssäkra fiskekort. iFiske förmedlar digitala fiskekort åt föreningar och andra fiskekortsäljare (varav flera fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar).

Flera länsstyrelser säljer digitala fiskekort för fjällområdet och dessutom finns några mindre aktörer på marknaden.

DRYGT HÄLFTEN SÄLJER DIGITALA FISKEKORT

57 procent (111 föreningar) av fiskevårdsområdesföreningarna i enkätundersökningen säljer digitala fiskekort. 62 föreningar i Jämtland (53 procent) och 49 föreningar i Östergötland (62 procent) säljer digitala fiskekort.

Av de föreningar som säljer digitala fiskekort använder 3 procent i Jämtland och 2 procent i Östergötland både iFiske och fiskekort.se som leverantörer.

68 respektive 92 procent har enbart iFiske och 14 respektive 0 procent har enbart fiskekort.se.

10 respektive 2 procent uppger annan leverantör, medan 5 respektive 4 procent av föreningarna har tolkat överföring av pengar via Swish som en metod att sälja digitala fiskekort.

Av de föreningar som ännu inte säljer digitala fiskekort anger 33 föreningar (17 procent) att de har behov av att digitalisera sin fiskekortsförsäljning. 19 föreningar (17 procent av länets underlag) i finns Jämtland och 14 föreningar (18 procent av länets underlag) finns i Östergötland. Behovet är alltså likartat i de båda länen.

FISKETILLSYNEN STÄRKER ÄNDAMÅLSENLIG FISKEVÅRD

Fiskerättsägarna har huvudansvaret för fiskevården och fisketillsynen.

Fiskevårdande regler blir meningsfulla endast om reglerna följs. Fisketillsynen är därför en nödvändig del av en ändamålsenlig fiskevård. Fiskerättsägarna har huvudansvaret för fiskevården och fisketillsynen. Kontrollavgiften kan tillämpas vid överträdelser av fiskevårdsområdesföreningens egna regler.

Fiskerilagstiftningen innehåller vissa grundläggande regler för fisket. Syftet är att säkra en uthållig fiskförvaltning och att värna äganderätten.

Ansvaret för fisketillsynen är kopplad till ägar- och förvaltaransvaret. I havet och de fem stora sjöarna med allmänt vatten, eller frifiske, har staten och dess myndigheter huvudansvaret för fiske- ►

FISKETILLSYNEN KOSTAR I GENOMSNITT 5 992 KRONOR

142 fiskevårdsområdesföreningar (73 procent) har fisketillsynspersoner som är förordnade av länsstyrelsen.

Av dessa finns 104 föreningar i Jämtland (90 procent av länets underlag) och 38 föreningar i Östergötland (48 procent av länets underlag). I genomsnitt har varje förening 4 förordnade fisketillsynspersoner. Högsta antalet fisketillsynspersoner per förening var 19 i Jämtland och 11 i Östergötland, medan lägsta antalet var en förordnad fisketillsynsperson.

Den årliga kostnaden för fisketillsynen angavs i genomsnitt till 5 992 ►

Fiskeregler är en viktig del av fiskevården. En fiskevårdsområdesförening kan använda kontrollavgiften för att beivra egna fiskeregler.

► vården och fisketillsynen.

I övriga sötvatten är det fiskevattenägarna som har ansvaret för fiskevården och fisketillsynen. Utöver vad som föreskrivs i lagstiftningen kan fiskerättsägarna skärpa reglerna. En fiskevårdsområdesförening kan till exempel besluta om fredningstider, fredade områden, minimimått, maximimått, fiskemetoder, högsta antal fångade fiskar med mera.

Reglerna ska framgå av avtalet mellan köpare och säljare, som vanligtvis består av ett fiskekort.

Överträdelser

Den som misstänks för att fiska utan lov ska polisanmälas. Även den som bryter mot andra lagstadgade bestämmelser och myndigheternas föreskrifter ska polisanmälas. Sådana brott lyder under allmänt åtal och ärendet går vidare i rättssystemet till åklagare och domstol.

Överträdelser mot föreningens egna regler, som inte utgör lagbrott, kan numera beivras av en fiskevårdsområdesförening. Föreningen har möjlighet att ta ut en kontrollavgift. Kontrollavgiften infördes genom ett tillägg i Lagen om fiskevårdsområden 2011, och gäller enbart just fiskevårdsområdesföreningar.

Samfällighetsföreningar, fiskeklubbar och andra upplåtare kan inte tillämpa kontrollavgiften och saknar alltså lagliga möjligheter att beivra överträdelser mot klubbens eller föreningens egna regler.

Kontrollavgiften

Kontrollavgiften kan börja tillämpas genom beslut på föreningens stämma och omfatta sådana fiskeregler som beslutats på stämman eller framgår av föreningens stadgar.

Av beslutet ska framgå vilka regler som ska omfattas av kontrollavgiften, hur stor avgiften ska vara och på vilket sätt föreningen ska informera fiskekortsköpare och egna medlemmar om reglerna.

Nivån på kontrollavgiften får vara högst 0,1 prisbasbelopp per överträdelse.
Fiskekortsköpare ska informeras om att kontrollavgift tillämpas, till exempel i samband med köpet och transaktionen. ►

► kronor. För föreningarna i Jämtland är årskostnaden 6 402 kronor och för föreningarna i Östergötland är den genomsnittliga årskostnaden för fisketillsyn 5 225 kronor.

Högsta kostnaden är 90 000 kronor i Jämtland och 45 000 kronor i Östergötland. Lägsta kostnaden angavs till 500 respektive 300 kronor.

46 föreningar, varav 33 i Jämtland och 13 i Östergötland, angav att de bedriver fisketillsyn helt på ideell basis.

57 föreningar (30 procent) har behov av fler fisketillsynspersoner, varav 39 föreningar i Jämtland och 19 föreningar i Östergötland.

61 föreningar (31 procent) tillämpar kontrollavgift. 55 av föreningarna (47 procent av länets underlag) finns i Jämtland medan endast 6 föreningar ►

► I samband med att kontrollavgiften beslutas och införs kan det även vara lämpligt att se över både stadgar och gällande fiskeregler.

Kontrollavgiften regleras i Lagen om fiskevårdsområden 31–39 §§.

Fiskekortet är ett avtal mellan två parter och det är viktigt att fiskekortet är ett rättssäkert dokument. Att till exempel sälja fiskekort via swish till ett privat telefonnummer håller sannolikt inte vid en domstolsprövning. Att fiskereglerna enbart finns att läsa på en hemsida är sannolikt inte heller ett rättssäkert bevis för att fiskekortsköparen tagit del av reglerna, om inte köparen bockat i en ruta med försäkran om att ha tagit del av reglerna.

När en förening anser att en fiskekortsköpare brutit mot föreningens regler, och kontrollavgift ska tillämpas och utkrävas, ska föreningen överlämna en betalningsuppmaning till den fiskande. Betalningsuppmaningen följs av påminnelse och indrivning enligt samma regler som vid annan fakturering.

Bevis och uppgifter ska kunna styrkas vid en eventuell tvist eller vägran att betala kontrollavgift.

Fisketillsyn

Fisketillsyn kan bedrivas av fiskerättsägare på eget vatten, av en utsedd fisketillsynsperson inom ett område där samtliga fiskerättsägare gett sitt medgivande, eller av en fisketillsynsperson som förordnats av länsstyrelsen.

Vid organiserad fisketillsyn är det sistnämnda fallet vanligast. Länsstyrelserna förordnar fisketillsynspersoner efter genomgången utbildning, för viss tid och med befogenhet att bedriva fisketillsyn inom ett visst område. Även uppdragsgivaren (till exempel en fiskevårdsområdesförening) ska specificeras.

En fisketillsynsperson, liksom en fiskerättsägare, har vissa rättigheter och skyldigheter. Rätten att ta föremål i beslag, undersöka fisk och redskap eller genomföra husrannsakan regleras i olika lagar.

En förordnad fisketillsynspersons uppdrag är offentligrättsligt. Det innebär att man har förstärkt straffskydd. Våld mot tjänsteman bedöms enligt en ►

Synlig fisketillsyn ökar efterlevnaden av fiskeregler och stävjar tjuvfiske.

► (8 procent av länets underlag) finns i Östergötland.

Skillnaden är alltså stor mellan länen.

Avgiftsnivån för kontrollavgiften är i genomsnitt 1 626 kronor. I Jämtland är avgiften i genomsnitt 1 720 kronor, med en variation från 120 kronor till 4 500 kronor.

I Östergötland är avgiften i genomsnitt 938 kronor, med en variation från 500 till 2 275 kronor.

26 föreningar (13 procent) har behov av att införa kontrollavgiften, varav 14 föreningar i Jämtland och 12 föreningar i Östergötland.

► strängare straffskala än om våldet riktas mot en civilperson.

Rutiner för fisketillsynen

Man brukar säga att det finns många papperskorgar på vägen mellan en fisketillsynsrapport och en fällande tjuvfiskedom. Noggrannhet med iakttagelser och dokumentation är avgörande för en framgångsrik fisketillsyn och för att kunna driva ett fall ”ända in i kaklet”.

1 Utbilda fisketillsynspersoner. Utbildningar kan anordnas av till exempel Sveriges fiskevattenägareförbund eller Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund. Länsstyrelsen förordnar fisketillsynspersonerna.

2 Organisera fisketillsynen. Schemalägg fisketillsynen, helst oregelbundet, så att det ofta finns någon fisketillsynperson i tjänst. Frekvensen beror förstås på vilket behov som finns. Fisketillsynspersonerna bör inte bedriva eget fiske under sina ordinarie tillsynspass, men kan utföra extra tillsyn när de själva fiskar.

3 Se till att fisketillsynspersonerna är väl förberedda, att de är noga med sina iakttagelser och sin dokumentation så att de kan styrka vad som skett. Skilj på lagbrott och kontrollavgiftsärende.

4 Inta ett vänligt, korrekt och konsekvent uppträdande. Fisketillsynspersonen är föreningens ansikte utåt och fungerar ofta också som fiskevärd som kan ge upplysningar, tips och råd till besökande fiskekortsköpare.

5 Ett misstänkt brott hanteras i flera steg: a) iakttagelse b) konfrontation c) eventuellt beslag d) polisanmälan och fisketillsynsrapport e) polisens bedömning och eventuell förundersökning f) åklagarens åtal eller strafföreläggande.

Läs mer i kompendierna ”Att införa kontrollavgift” och ”Fisketillsyn – utbildning för fisketillsynsmän” som kan laddas ner från Sveriges fiskevattenägareförbunds hemsida www.vattenagarna.se

ORGANISERA FISKETILLSYNEN

Väl organiserad fisketillsyn innebär att det finns en ansvarsfördelning, avtal som reglerar uppgifter, tid och ersättningar till fisketillsynspersonerna och, inte minst, att det finns försäkringar som täcker olycksfall och ansvar.

Förslag till arbetsordning:

Utse en person i styrelsen som har huvudansvar för fisketillsynen, och en operativt ansvarig koordinator för den praktiska fisketillsynen.

▼

Gå igenom policy, ambitionsnivå och målsättning för fisketillsynen. Fatta beslut i styrelsen om föreningens strategi och övergripande plan för fisketillsynen.

▼

Ta ställning till om föreningen ska tillämpa kontrollavgift (vilket alltså är helt nödvändigt för att kunna beivra föreningens egna regler) och bered i så fall ett stämmobeslut.

▼

Upprätta avtal om arbetsuppgifter, tid och ersättningar med fisketillsynspersonerna. Se till att samtliga fisketillsynspersoner är olycksfallsförsäkrade (personernas egna hemförsäkringar gäller i de flesta fall inte).

▼

Se till att den operativt ansvarige lägger upp ett schema för fisketillsynen med arbetspass då fisketillsynspersonerna inte bedriver eget fiske.

HUSBY-HEDEMORA SÄNKTE MEDELÅLDERN
Ung styrelse ger framtidshopp

I Husby-Hedemora har arbetsuppgifterna fördelats inom styrelsen. Robert Arvidsson är engagerad i provfisket.

Husby-Hedemora fiskevårdsområdesförening sänkte medelåldern på sin styrelse till 35 år.

– ”Föreningsdöden” är ett allvarligt problem för föreningarnas framtid, säger Johan Backlin, ordförande i Husby-Hedemora fvof. Men vi har lyckats knyta till oss ett gäng engagerade ungdomar som tagit på sig olika arbetsuppgifter.

Ännu bättre hade det förstås varit om hälften av styrelseledamöterna varit tjejer. Då hade Husby-Hedemora fiskevårdsområdesförening kunnat skryta med en ung och jämställd styrelse. Tills vidare får man glädjas åt att den är ung.

– Föreningen bildades 1992 och flera av de ►

15 PROCENT KVINNOR I STYRELSERNA

I genomsnitt består styrelserna i fiskevårdsområdesföreningarna av 5 personer. Antalet varierar i Jämtland mellan 3 och 10 personer och i Östergötland mellan 2 och 11 ledamöter.

I båda länen består styrelserna av i genomsnitt 15 procent kvinnor och 85 procent män.

10 procent av styrelseledamöterna är under 40 år (Jämtland 10 procent, Östergötland 8 procent).

40 procent av ledamöterna är mellan 40 och 60 år (Jämtland 42 procent, Östergötland 38 procent).

49 procent av ledamöterna är mel- ►

Sveriges fiskevårdsområdesföreningar behöver unga och engagerade funktionärer. I Husby-Hedemora sänktes styrelsens medelålder till 35 år efter en medveten satsning på ungdomar.

► ursprungliga styrelseledamöterna hade suttit i över 20 år och började bli ganska gamla, säger Johan Backlin. Men det är inte så lätt att hitta nya krafter, det är en utmaning vi delar med många föreningar.

Johan kallar fenomenet för ”föreningsdöden”. Sverige var en gång ett väldigt föreningstätt och föreningsaktivt land. Men föreningsaktiviteterna har avtagit med tv, internet och det stora utbudet av andra aktiviteter. Många fiskerättsägare ”mitt i livet” har alldeles för mycket att stå i. Möjligen blir det lite mer tid över när man går i pension. Men den stora utmaningen är att få in yngre styrelseledamöter.

– Vi har ansträngt oss för att få in yngre personer. Och vi letade lite bredare än vad man kanske brukar göra.

Medelåldern 35 år

Det gick bra. Nu är medelåldern i styrelsen 35 år. Yngst är Axel Aretorn, född 1996 och 22 år när han valdes in 2018. Han har tagit studenten vid Forshagaakademins sportfiskegymnasium och jobbar i en jakt- och fiskebutik i Falun. Han är själv en hängiven sportfiskare.

– Viktigast för mitt engagemang i styrelsen är att fisket och fiskevattnen blir bra, säger han. Mitt rekord här i Brunnsjön är 16 gäddor på en dag, och då är jag nöjd med vårt fiskevårdsarbete.

Samtidigt är Axel medveten om att det är föreningens fiskerättsägare som är ”uppdragsgivare” och att det är ägarnas nytta han ska jobba för.

– Men det är ingen motsättning, säger han.

Nu är det inte så långt till närmaste fiskerättsägare, Axels pappa har en fastighet med fiskerätt, och även han har suttit med i styrelsen.

Bröderna Patrik och Robert Arvidsson valdes också in i styrelsen vid årsstämman 2018. Patrik är född 1988 och Robert 1990.

Fördelat arbetsuppgifter

Föryngringen innebär alltså att styrelsens medelålder ligger på 35 år. Styrelsen har delat upp ansvarsområden och arbetsuppgifter.

– Jag har tagit på mig ansvaret för fisketillsynen, ►

► lan 60 och 80 år (Jämtland 47 procent, Östergötland 53 procent).

1 procent av ledamöterna är över 80 år.

Styrelserna har i genomsnitt 2 sammanträden om året. Antalet möten varierar mellan 0 och10. I Jämtland är genomsnittet 3 styrelsemöten och i Östergötland 2 möten om året.

49 procent av föreningarna (96 föreningar) betalar arvoden till sina styrelseledamöter.

I Jämtland arvoderas 53 procent av styrelserna och i Östergötland 43 procent.

Arvodets storlek varierar mellan 200 kronor och 50 000 kronor, för hela styrelsen, och är i genomsnitt 4 202 kronor. ►

VIKTIGA ÅTGÄRDER NÄR IDEELLT ARBETE BLIR BRISTVARA

Långsiktigt hållbar verksamhet är en av de mest angelägna frågorna för fiskevårdsområdesföreningarna idag. Ideellt arbete blir en bristvara samtidigt som åldersstruktur och könsstruktur är ojämn i styrelserna. Behovet av förnyelse är påtagligt.

Här är några viktiga åtgärder för framtiden:

Ersätt ideella insatser med arvoderat arbete! Det kan också vara ett sätt att locka ungdomar till fiskeförvaltningen.

▼

Höj fiskekortspriserna! Det kan vara den enskilt viktigaste fiskevårdsåtgärden för framtiden och bidrar till att finansiera en mer professionell verksamhet.

▼

Digitalisera förvaltningen och använd sociala medier för information och kommunikation! Det ökar intresset hos ungdomar.

▼

Satsa på en fiskevårdsplan, en långsiktig förvaltnings- och utvecklingsplan med biologiska och ekonomiska mål, och även mål för utveckling av resursen och näringsverksamheten kring fiskevattnen.

▼

När behovet ökar – anställ resurspersoner och tag arbetsgivaransvar! Dels kan det vara ett sätt att bidra till sysselsättningen på landsbygden, dels går det att skapa kontinuitet i utvecklingsarbetet när man vet att det finns ett antal arbetstimmar till förfogande.

▼

Öka bredden i styrelsen, till exempel med kunniga sportfiskare som kan väljas in eller adjungeras.

▼

Samverka med entreprenörer, turistföretag, sportfiskeklubbar och andra föreningar i bygden. Fiskevårdsområdesföreningen måste bli en ”spelare” i landsbygdens vardag.

► säger Axel Aretorn. Vi ska göra upp ett schema och organisera fisketillsynen så att den blir effektiv i hela området.

Fördelningen av ansvarsområden viktig

Andra styrelseledamöter har ansvar för hemsidan, fiskekortsförsäljningen, fisketävlingar, information och skyltning och provfisken. Fördelningen av ansvarsområden har visat sig viktig för att saker och ting ska bli genomförda.

Föreningens ordförande Johan Backlin tycker att styrelsen fått en bra åldersstruktur och att ledamöterna är engagerade i sina arbetsuppgifter.

– Det är en förutsättning för att föreningen ska överleva på sikt, säger han. Och ungdomarna finns där ute. Det gäller bara att hitta dem.

Husby-Hedemora fiskevårdsområde omfattar i stort sett hela Hedemora kommun, med 35 sjöar och två mil av Dalälven inom området. Föreningen säljer enbart digitala fiskekort och har under senare år höjt sina fiskekortspriser och ökat sin omsättning.

Föreningen har cirka 2 000 fiskerättsägare.

– ”Föreningsdöden” är ett stort hot mot engagemanget i fiskevårdsområdesföreningarna, säger Johan Backlin, ordförande i Husby-Hedemora fvof.

► I Jämtland är arvodet i genomsnitt 5 607 kronor (mellan 200 och 34 000 kronor).

I Östergötland är arvodet i genomsnitt 4 202 kronor (mellan 200 och 50 000 kronor) sammanlagt för hela styrelsen.

54 procent (106 föreningar) tycker att de behöver föryngra sina styrelser och få in fler kvinnor. Därmed är detta det uttalat mest angelägna behovet i hela undersökningen.

Av dessa finns 63 föreningar i Jämtland (55 procent av länets underlag) och 43 föreningar i Östergötland (54 procent av länets underlag).

UPPLÅTELSER HAR OLIKA FORMER
Försäljning av fiskekort vanligast

Sportfiske genom fiskekortsförsäljning är den vanligaste formen av upplåtelse för en fiskevårdsområdesförening. Försäljningen av fiskekort i Sverige beräknas omsätta runt 300 miljoner kronor om året.

Upplåtelser av fiske är en kärnverksamhet för en fiskevårdsområdesförening eller en samfällighetsförening. Det finns inget krav att upplåta fiske till utomstående, men det var ett av huvudskälen till att Lagen om fiskevårdsområden stiftades 1981. För att få statsbidrag till bildandet villkorar myndigheterna ofta att fisket ska upplåtas. ►

NIO AV TIO FÖRENINGAR SÄLJER FISKEKORT

92 procent av fiskevårdsområdesföreningarna upplåter handredskapsfiske, i Jämtland är siffran 97 procent, och i Östergötland 86 procent.

Trolling, utter och/eller vertikalfiske upplåts i 44 procent av föreningarna (51 respektive 34 procent i länen).

24 procent av föreningarna upplåter fiske med nät eller ryssja (39 procent i Jämtland men bara 1 procent i Östergötland).

Långrevsfiske upplåts av 9 procent av samtliga föreningar (15 procent i Jämtland, men 0 procent i Östergötland).

Kräftfiske upplåts av 3 procent av föreningarna i Jämtland och 0 procent i Östergötland.

Ett generellt dagfiskekort kostar i genomsnitt 69 kronor. I Jämtland är priset 70 kronor och varierar mellan 40 och 100 kronor. I Östergötland är genomsnittspriset 67 kronor och varierar mellan 20 och 100 kronor.

241 kronor för veckokort

Ett generellt veckokort kostar i genomsnitt 241 kronor, i Jämtland är priset 253 kronor och i Östergötland 228 kronor. Spannet i båda länen ligger mellan 100 och 500 kronor.

Ett generellt årskort kostar i genomsnitt 410 kronor. I Jämtland är priset 384 kronor med en variation mellan 50 och 800 kronor. I Östergötland kostar årskortet i genomsnitt 446 kronor med en variation mellan 200 och 800 kronor.

Utöver detta finns olika specialkort med varierande priser.

32 procent av föreningarna erbjuder ett rabatterat särskilt orts- eller ►

►

Försäljning av fiskekort är vanligaste formen av upplåtelse. Intäkterna från försäljningen är då också föreningens främsta intäktskälla för att bland annat täcka kostnaderna för fiskevård.

Fisket kan alternativt upplåtas i sin helhet till en klubb eller en förening som då tar över stora delar av ansvaret för den löpande verksamheten.

Hela eller delar av fisket kan även upplåtas till en kommersiell entreprenör som bedriver fisketurism, eller till en yrkesfiskare.

Ett av skälen för att bilda en fiskevårdsområdesförening eller en samfällighetsförening för fiske är att ägarna ska kunna upplåta sitt fiske.

I ett samfällt fiske, som inte ingår i en fiskevårdsområdesförening eller samfällighetsförening, krävs att samtliga delägare samtycker för att en delägare ska kunna upplåta någon del av sitt fiske.

Yrkesfiske bidrar till folkförsörjningen för den stora del av befolkningen som inte har tillgång till eget fiske.

Fiskekortsförsäljning

Föreningarnas ekonomi vilar till övervägande del på försäljning av fiskekort. Det har gjorts olika beräkningar som visar att den sammanlagda försäljningen av fiskekort i Sverige uppgår till omkring 300 miljoner kronor, varav fiskevårdsområdesföreningarna står för en betydande del. Merparten av pengarna används till att utveckla fisket och fiskevattnen.

Sveriges fiskevattenägareförbund har upprättat en riktprislista för fiskekort, som de flesta föreningar ännu inte når upp till. Riktprislistan kan laddas hem från www.vattenagarna.se.

Förvaltningsupplåtelse

I några fall har fiskevårdsområdesföreningen upplåtit hela förvaltningen till en sportfiskeklubb eller förening som tar över ansvaret och som betalar en årlig avgift till fvof men i övrigt sköter till exempel fiskevård och försäljning av fiskekort. Syftet kan vara att bredda rekryteringsbasen för ideella krafter eller att skapa ett bredare engagemang på orten. I de flesta fall bedriver dock fiskevårdsområdesföreningen själv den löpande verksamheten och kan då knyta till sig personer som själva inte är fiskerättsägare. Grundsyftet med hela verksamheten är dock fortfarande, enligt portalparagrafen i stadgarna, att tillgodose fiskerättsägarnas gemensamma intressen.

Yrkesfiske

En yrkesfiskare kan arrendera sitt fiske direkt av en eller flera fiskerättsägare med tillräckligt stort fiskevatten. Arrendeavtal kan även upprättas mellan en fiskevårdsområdesförening och en yrkesfiskare om föreningens stadgar medger det. I föreningens övriga upplåtelser bör det då finnas regler om hänsyn ►

► bygdekort för närboende som inte själva är fiskerättsägare. 56 föreningar i Jämtland (48 procent av länets underlag), och 6 föreningar i Östergötland (8 procent av länets underlag) erbjuder ett sådant kort och här finns alltså en klar skillnad mellan länen.

60 453 kronor

Den genomsnittliga årsintäkten från försäljningen av fiskekort är 60 453 kronor. I Jämtland är årsintäkten 74 240 kronor och i Östergötland är den 40 040 kronor.

123 föreningar (63 procent) utfärdar fiskerättsbevis till medlemmarna. 77 föreningar finns i Jämtland (66 procent av länets underlag) och 46 föreningar finns i Östergötland (58 procent av länets underlag)

48 av föreningarna i Jämtland tar ut en avgift för fiskerättsbeviset medan endast 1 förening i Östergötland tar betalt av sina medlemmar för fiskerättsbevisen.

För de föreningar som tar ut en avgift för fiskerättsbeviset är genomsnittspriset 88 kronor.

9 procent (18 föreningar) har nyttjanderättsavtal/arrendeavtal med en sportfiskeklubb. Av dessa finns 7 föreningar i Jämtland (6 procent av länets underlag) och 11 föreningar i Östergötland (14 procent av länets underlag).

Näringsverksamhet

40 föreningar (20 procent) har medlemmar/fiskerättsägare som bedriver någon form av näringsverksamhet kring fisket.19 föreningar finns i Jämtland (16 procent av länets underlag) och 21 föreningar finns i Östergötland (27 procent av länets underlag).

28 fiskerättsägare i Jämtland ►

► till yrkesfiskarens verksamhet.

Fiskerättsägare i sötvatten kan själva bedriva yrkesmässigt fiske i mindre eller större skala efter till exempel gös, ål eller kräftor.

I sötvatten omfattas fiskerättsägarna inte av det avsaluförbud som infördes för några år sedan och som gäller för fiske i havet. Fiskerättsägare i havet som vill avyttra sin fångst måste ha fiskelicens.

Fisketurism

Kommersiell fisketurism är en växande näring. Gårdsbaserad fisketurism utvecklas nästan alltid i nära samverkan med fiskevårdsområdesföreningen. Inte sällan är entreprenören själv fiskerättsägare i området.

Utomstående entreprenörer som bedriver fisketurism kan antingen ingå principavtal om försäljning av fiskekort till sina gäster, eller träffa ett mer omfattande nyttjanderättsavtal med föreningen som reglerar särskilda former av nyttjande. Fiskereglerna kan också anpassas, i dialog med entreprenören, om minimimått, maximimått, fångstbegränsningar och annat som ökar attraktionen för fiskevattnet.

Båtuthyrning

Det förekommer att föreningarna själva hyr ut båtar till fiskekortsköpare. Båtuthyrningen bedrivs i många fall som service till fiskekortsköparna, snarare än som kommersiell intäktskälla. Båtarna kanske sköts på ideell basis och verksamheten kräver närvaro av någon styrelseledamot eller annan funktionär.

Att en entreprenör hyr ut båtar i anslutning till boende eller till en anläggning för fisketurism kan ofta vara mer rationellt.

Egen näringsverksamhet

En fiskevårdsområdesförening eller en samfällighetsförening är inte anpassad eller avsedd för kommersiell verksamhet utöver fiskeupplåtelser. Om föreningen ändå vill ägna sig åt egen näringsverksamhet bör man överväga att bilda ett särskilt bolag eller ekonomisk förening för att driva verksamheten (se kapitel 6 om ekonomisk administration).

Ett enklare sätt att utvidga verksamheten är att föreningen träffar avtal med medlemmar som vill driva näringsverksamhet eller med extern näringsutövare.

Fisketurismen är en växande näring och den lokala fiskeförvaltningen spelar en avgörande roll.

► (totalt i samtliga föreningar) bedriver fisketurism. 2 fiskerättsägare bedriver kombinerad landsbygds- och fisketurism.

Bland Östergötlands föreningar finns sammanlagt 133 fiskerättsägare som bedriver kommersiellt kräftfiske, 6 fiskerättsägare som bedriver insjöfiske för avsalu, 12 fisketuristentreprenörer, 14 kombinerade landsbygds- och fisketuristföretagare samt 1 vattenbrukare bland föreningarnas medlemmar.

Strukturen på näringsverksamheten skiljer sig alltså mycket mellan länen.

10 procent av föreningarna (19 föreningar) har nyttjanderättsavtal/arrendeavtal med extern näringsidkare.13 föreningar (12 procent av länets underlag) finns i Jämtland och 6 föreningar (8 procent av länets underlag) finns i Östergötland.

Företag med arrendeavtal

17 företag i Jämtland och 17 företag i Östergötland bedriver näringsverksamhet genom arrendeavtal med en fiskevårdsområdesförening. Avtal om kräftfiske överväger i Östergötland medan arrendeavtal om fisketurism är vanligast i Jämtland.

9 insjöfiskare som fiskar för avsalu har arrendeavtal med någon förening i Jämtland eller Östergötland.

44 föreningar (23 procent) samverkar med extern näringsidkare om fisketurism på föreningens fiskevatten. 30 föreningar (26 procent av länets underlag) finns i Jämtland och 14 föreningar (17 procent av länets underlag) finns i Östergötland.

81 externa företag deltar i sådan samverkan (59 i Jämtland och 22 i Östergötland).

HEMSIDA, FÖRSÄKRINGSSKYDD och kontakter med omvärlden

En ansvarsförsäkring och ett bra försäkringsskydd för funktionärer ger trygghet åt verksamheten.

En uppdaterad hemsida, ett bra försäkringsskydd och goda kontakter med samhälle och myndigheter är exempel på vad en fiskevårdsområdesförening kan göra för att utveckla sin roll och sin verksamhet.

Hemsida

En uppdaterad hemsida är ett bra redskap för marknadsföring av fiske och bygdeturism. Där kan man sprida information om försäljning av fiskekort, båtuthyrning, särskilda evenemang och aktiviteter.

55 föreningar (28 procent) har skapat egna hemsidor. Av dessa finns 37 föreningar i Jämtland (32 procent) och 18 föreningar i Östergötland (23 procent).

69 föreningar producerar någon form av tryckt informationsmaterial, varav 60 föreningar finns i Jämtland (52 procent), och 9 föreningar finns i Östergötland (11 procent).

Försäkringar.

Personer som utför uppdrag åt föreningen behöver ett försäkringsskydd. Föreningen behöver därför teckna en olycksfallsförsäkring för personer som utför arbete åt föreningen, oavsett om det sker ideellt eller med arvode. Den egna hemförsäkringen gäller i allmänhet inte vid den typen av uppdrag som utförs åt en förening.

Olycksfallsförsäkringen kan tecknas för namngivna personer, till exempel föreningens fisketillsynspersoner, övriga funktionärer och styrelseledamöter som utför arbete i fält, och även vid sammanträden med mera.

Förutom olycksfallsförsäkringen kan föreningen teckna en ansvarsförsäkring som omfattar skador gentemot tredje man. Det kan röra sig om fiskekortsköpare som drabbas av skada där föreningen anses vara vållande, till exempel undermåliga uthyrningsbåtar eller dåligt underhållna spänger och broar.

85 föreningar (44 procent) har tecknat olycksfallsförsäkring för sina funktionärer, varav 66 ►

Föreningen kan ta en aktiv roll i bygden och samhället och till exempel engagera sig i frågor om vattenverksamhet. Föreningen kan dock i de flesta fall inte agera som sakägare i vattenmål.

► föreningar i Jämtland (57 procent) och 19 föreningar i Östergötland (24 procent).

87 föreningar (45 procent) har tecknat ansvarsförsäkring, varav 66 föreningar i Jämtland (57 procent) och 21 föreningar i Östergötland (27 procent).

Sveriges fiskevattenägareförbund erbjuder möjligheten att teckna kollektiv ansvars- och olycksfallsförsäkring.

Engagemang i bygden

Föreningen kan ta en aktiv roll i bygden och samhället och engagera sig i landsbygdsfrågor. Miljöfrågor och vattenverksamhet är näraliggande frågor.

En fiskevårdsområdesförening kan dock i normala fall inte agera som sakägare i domstol, till exempel i vattenmål och miljömål. Däremot kan föreningen samordna skrivelser och möten åt sakägarna, fiskerättsägarna. Det är också viktigt att myndigheter i alla sammanhang kommunicerar och håller samråd med fiskevårdsområdesföreningar i miljöärenden och frågor kring områdesskydd, då frågorna i praktiken har betydelse för föreningens verksamhet och för dess medlemmar.

Kontakter med omvärlden

Kontakter med myndigheter och andra organisationer, till exempel vattenråd, är ett sätt att utveckla föreningens roll. Länsstyrelsens roll är att vara tillsynsmyndighet, men ofta tar myndigheterna själva på sig ett utvecklingsansvar för miljö- och fiskevårdsprojekt. Ibland drar parterna åt samma håll. Ibland finns motstående intressen.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet med ansvar för att lagar och regler följs. I havet och i de fem stora sjöarna, upp till nedersta definitiva vandringshindret, har staten föreskriftsrätt för fisket. I övriga sötvatten ligger ansvaret och rätten att reglera fisket hos fiskerättsägarna.

I informationsskriften ”Vattenförvaltningen och fiskevårdsområdet” belyses fiskevattenägarnas roll i arbetet med att bland annat genomföra EU:s ramdirektiv för vatten. Skriften kan laddas ner från Sveriges fiskevattenägareförbunds hemsida **www.vattenagarna.se.**

Vattenråden kan spela en aktiv roll för skyddet av vattenmiljön. Fiskevårdsområdesföreningen kan i sin tur vara aktiv i vattenråden.

Långsiktig fiskevård ska planeras och följas upp

Regelbundna provfisken utgör grunden till kunskap om vattnets fiskbestånd.

Fiskevårdsplanen utgör utgångspunkt för långsiktig fiskevård och förvaltning. Planen bör innehålla en fullödig beskrivning av föreningens historik, ägoförhållanden, pågående förvaltning och administration samt långsiktiga mål och konkreta åtgärder. De flesta föreningar saknar fortfarande en komplett och professionell fiskevårdsplan.

Fiskevårdsplanen, eller ”förvaltnings- och utvecklingsplanen” som det egentligen heter, ska knyta ihop historia och framtid. Framför allt ska planen, utöver konkreta åtgärder, innehålla långsiktiga mål och på vilket sätt man ska nå dit.

Det löpande fiskevårdsarbetet planeras utifrån de långsiktiga målen.

Den vanligaste fiskevårdsåtgärden är fortfarande att sätta ut fisk. I vissa fall kan det vara befogat och värt pengarna att regelbundet sätta ut fisk, men fiskevårdsplanen analyserar olika alternativ och visar i de flesta fall möjligheter att finna andra mer hållbara och långsiktiga fiskevårdsåtgärder.

Praktisk fiskevård är en del av fiskevårdsområdesföreningarnas kärnverksamhet. Service till medlemmar och fiskekortsköpare är en annan viktig del av verksamheten. Som service räknas till exempel att bygga vindskydd, sätta upp informationstavlor, sköta vägar och parkeringsplatser och att erbjuda djupkartor, båtramper och bryggor.

Provfisken

Provfisken är grunden till kunskap om sjöarnas och vattendragens fiskbestånd. Ett provfiske är också första steget när man ska upprätta en förvaltnings- och utvecklingsplan för fiskevårdsområdet. Provfisken ska genomföras regelbundet eftersom det är förändringar i resultatet som ger den bästa informationen om fiskbeståndens utveckling.

I en medelstor sjö kan ett provfiske vart femte år vara lagom. Vid provfisket ska man använda standardiserade nät med olika maskstorlekar och näten ska placeras i olika djupzoner.

I ett rinnande vatten är elfiske den vanligaste undersökningsmetoden. Elfisket visar förekomst, täthet och reproduktion hos strömlevande fiskarter. Provfiske kan också ge svar på om utsättning av fisk ger någon effekt på sjöns fiskbestånd.

Utsättning av fisk

Mycket pengar används fortfarande till utsättning av fisk. Det finns fyra skäl att sätta ut fisk:

- Återintroduktion av en art som tidigare funnits men som försvunnit av något skäl, till exempel på grund av försurning.
- Kompensationsutsättning som en exploatör ålagts att genomföra efter domstolsbeslut.
- ”Put and take” som innebär utsättning av fångstfärdig fisk avsedd att fiskas upp igen.
- Förstärkningsutsättning av en befintlig art som av något skäl inte anses reproducera sig naturligt i önskad mängd. ►

Det finns fyra huvudsakliga skäl till att sätta ut fisk. Utsättningar för att förstärka förekomsten av en art bör följas upp med provfisken.

► Fiskevårdsområdesföreningarna ägnar sig vanligtvis åt förstärkningsutsättningar eller ”put and take”. Förstärkningsutsättning kan vara meningsfull om leken eller det första yngelstadiet har blivit stört av något skäl. Men om den naturliga reproduktionen fungerar gör en förstärkningsutsättning i de flesta fall ingen eller liten nytta.

Regelbundna provfisken kan ge indikation på om förstärkningsutsättningarna gjort någon nytta.

Biotopvård i rinnande vatten

Bitopvård i rinnande vatten kan öka förutsättningarna för arter som leker och lever delar av eller hela sitt liv i bäckar, åar och älvar, till exempel lax, öring och harr. Genom att återställa flottledsrensade vattendrag, lägga ut sten och lekgrus och skapa en varierad miljö förbättras fiskarnas livsvillkor.

Vandringsvägar förbi kraftverksdammar och andra hinder kan öppna nya lek- och uppväxtområden som också ökar produktionen av framför allt lax och öring.

Stora projekt kan sällan finansieras enbart med fiskekortsintäkter och kräver därför samverkan med myndigheter och sponsorer.

Biotopvård i sjöar

Risvasar är en form av biotopvård i sjöar. Indirekt kan en förening bedriva biotopvård genom att bevaka reglerade sjöars regleringsamplituder och vattenståndsförändringar. Tillgången på lekplatser och skyddade uppväxtområden kan vara avgörande för fiskproduktionen och fiskarnas livscykel.

Det är också viktigt att föreningarna deltar i den lokala miljödebatten och engagerar sig i exempelvis avrinningsområdets vattenråd.

Reduktionsfiske

Övergödda sjöar domineras ofta av mört, braxen och annan vitfisk. Det är gott om växtplankton men ont om djurplankton, gott om planktonätande fisk men ont om rovfisk. Balansen mellan sjöns trofinivåer, nivåer i näringskedjan, kan påverkas på olika sätt. Reduktionsfiske efter vitfisk är en vedertagen metod som varit framgångsrik i många vatten. Där ►

EN FÖRENING AV TIO HAR HELTÄCKANDE FISKEVÅRDSPLAN

10 procent av fiskevårdsområdesföreningarna (20 föreningar) har tagit fram en komplett professionell fiskevårdsplan, varav 8 föreningar finns i Jämtland (7 procent av länets underlag) och 12 föreningar i Östergötland (15 procent av länets underlag).

85 föreningar (44 procent) anger att de har en enkel fiskevårdsplan medan lika många, 44 procent, helt saknar plan. Av de föreningar som har en enkel fiskevårdplan finns 65 föreningar i Jämtland (56 procent av länets underlag) och 20 föreningar i Östergötland (25 procent av länets underlag).

46 föreningar (24 procent) anger att de har behov av att utarbeta en professionell fiskevårdsplan. 38 föreningar finns i Jämtland och 8 föreningar finns i Östergötland.

55 procent sätter ut fisk

108 föreningar (55 procent) sätter kontinuerligt ut fisk, varav 83 föreningar (72 procent av länets underlag) finns i Jämtland och 25 föreningar (32 procent av länets underlag) finns i Östergötland.

I Jämtland dominerar öring som sättfisk. 94 procent av de föreningar som sätter ut fisk i Jämtland sätter ut öring. 65 procent sätter ut röding, 20 procent sätter ut regnbåge och 7 procent sätter ut harr. 1 procent sätter ut ål och 1 procent sätter ut flodkräfta.

I Östergötland dominerar gös som sättfisk. 72 procent av de föreningar som sätter ut fisk i Östergötland sätter ut gös. 20 procent av föreningarna sätter ut röding, 16 procent sätter ut öring, 16 procent sätter ut ål, 8 procent sätter ut öring och 8 procent sätter ut lax.

Kostnaderna för de föreningar som sätter ut fisk ligger i genomsnitt på 44 171 kronor per år (51 044 i Jämtland och 21 262 kronor i Östergötland). Kostnaderna varierar mellan 500 kronor och 390 000 kronor mellan olika föreningar.

Nästan alla bedriver fiskevård

99 föreningar (51 procent) bedriver någon form av praktisk fiskevård, utöver utsättningar.

Av dessa finns 62 föreningar i ►

► försöker man fiska upp så mycket planktonätande mört och braxen som möjligt, för att djurplankton ska få övertaget över växtplankton. När siktdjupet ökar kan rovfisken bidra till att ytterligare reducera mängden vitfisk.

Reduktionsfiske kan även öka tillväxten hos abborre i tusenbrödrabestånd. I norra Sverige kan reduktionsfiske hålla tillbaka siken så att den inte konkurrerar ut röding och öring.

En annan angreppsmetod är att lägga ut halm och flytande öar med stora rotsystem, som stimulerar tillväxten av djurplankton och på så sätt ändrar ”terrorbalansen” i sjön.

Fiskeregler

Lokala fiskeregler är ett av de viktigaste verktygen för långsiktig fiskevård. Tydliga regler kan också vara ett sätt att marknadsföra fisket då det ger signaler om att fisket är välskött.

Bland de regler som används för att ransonera och vårda fiskbestånden återfinns minimimått, maximimått, fångsttak, fredningstider, fredningsområden, kvoterad fiskekortsförsäljning och förbud mot vissa fiskemetoder eller typer av redskap.

De statliga föreskrifterna utgör ett golv av fiskeregler, och rör främst havet och de stora sjöarna. I övrigt är det föreningarnas lokala regler som kan påverka fiskevården.

Våtmarker

Gädda och abborre vandrar gärna upp i grunda våtmarker för att leka om våren. Genom att anlägga sådana våtmarker, och även reglera vattentillgången så att de inte torkar ut, kan man skapa ”gädd-►

Biotopvård i rinnande vatten kan ske för hand i mindre skala eller med helikopter i stor skala. Större projekt kan ofta delfinansieras med allmänna medel.

► Jämtland (53 procent av länets underlag) och 37 föreningar i Östergötland (47 procent av länets underlag).

29 procent av föreningarna bedriver biotopvård, 18 procent arbetar med fiskvägar, 18 procent lägger ut risvasar, 14 procent reduktionsfiskar medan 21 procent inte bedriver någon form av praktisk fiskevård.

Fördelningen mellan länen skiljer sig åt. I Jämtland bedriver 45 föreningar biotopvård. 26 föreningar anlägger fiskvägar och öppnar för fiskvandring. 11 föreningar lägger ut risvasar. 20 föreningar bedriver decimeringsfiske. 14 föreningar anger att de inte bedriver någon form av praktisk fiskevård.

I Östergötland bedriver 11 föreningar biotopvård. 9 föreningar anlägger fiskvägar och öppnar för fiskvandring. 24 föreningar lägger ut risvasar. 7 föreningar ägnar sig åt decimeringsfiske. 28 föreningar anger att de inte bedriver någon form av praktisk fiskevård.

30 000 per förening

Kostnaderna för den praktiska fiskevården är i genomsnitt 29 248 kronor. Föreningar i Jämtland använder i genomsnitt 30 107 kronor medan föreningar i Östergötland använder 27 832 kronor. I Jämtland varierar fiskevårdskostnaderna från 1 500 till 210 000 kronor, och i Östergötland från 1 000 till 350 000 kronor.

88 föreningar i Jämtland och 62 föreningar i Östergötland anger att de utfört arbete med praktisk fiskevård utan kostnad.

144 föreningar (74 procent) tillämpar någon form av fiskevårdsregler i fiskevårdande syfte. Av dessa finns 109 föreningar i Jämtland (94 procent) och 35 föreningar i Östergötland (44 procent).

Vanligast regeltyp är minimimått (53 procent), fredningstider (52 procent), fångstkvoter (41 procent), fredningsområden (32 procent) och maximimått (9 procent). 12 procent anger att de har någon annan form av fiskevårdsregler.

Vanligast i Jämtland är fredningstider (75 procent), minimimått (68 procent), fångstkvoter (52 procent) ►

Reduktionsfiske kan även minska övergödningen i en sjö.

► fabriker". Det är ofta stora projekt som kräver samverkan med myndigheter och sponsorer.

Ideellt arbete

Mycket fiskevårdsarbete utförs ideellt. Det hänger då på enskilda eldsjälar och kan vara ett skört framtidsbygge. Långsiktighet talar därför att arbete i fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar behöver arvoderas.

Konkret vägledning om hur en förening utarbetar en förvaltnings- och utvecklingsplan finns i "Fånga fiskeresursen", en studiebok som kan beställas hos Sveriges fiskevattenägareförbund.

Mer information finns också i inspirationsskriften "Praktisk fiskevård i fiskevårdsområdet" som kan laddas ner från Sveriges fiskevattenägareförbunds hemsida **www.vattenagarna.se.**

► och fredningsområden (47 procent). Även maximimått och obligatoriskt krav på fångstrapportering förekommer.

Vanligast i Östergötland är minimimått (32 procent), fångstkvoter (25 procent) och fredningstider (19 procent). Även fredningsområden, maximimått och obligatorisk fångstrapportering förekommer.

Service vid vattnet

151 föreningar (77 procent) erbjuder någon form av service i anslutning till fiskevattnen, varav 106 föreningar ligger i Jämtland (91 procent av underlaget i länet) och 45 föreningar finns i Östergötland (57 procent av underlaget i länet).

Den genomsnittliga årliga kostnaden för service är 11 085 kronor per förening, 12 524 kronor i Jämtland och 7 374 kronor i Östergötland.

I Jämtland varierar summan mellan 200 kronor och 150 000 kronor. I Östergötland varierar summan mellan 100 kronor 50 000 kronor.

82 föreningar utför service utan kostnad, varav 56 föreningar i Jämtland och 26 föreningar i Östergötland.

Informationstavlor

De vanligaste serviceåtgärderna är informationstavlor (53 procent), vindskydd (49 procent), båtramper (27 procent), bryggor (24 procent), djupkartor (18 procent) och annan service (22 procent).

I Jämtland är de vanligaste serviceåtgärderna i tur och ordning: vindskydd (83 procent), informationstavlor (66 procent), bryggor (34 procent), båtramper (30 procent) och djupkartor (10 procent).

I Östergötland är de vanligaste åtgärderna: informationstavlor (34 procent), djupkartor (30 procent), båtramper (23 procent) och bryggor (9 procent).

Båtuthyrning förekommer i 74 föreningar (33 procent). 57 föreningar i Jämtland (49 procent av länets underlag) och i 7 föreningar i Östergötland (9 procent av länets underlag) hyr ut båtar. Föreningarna i Jämtland håller i genomsnitt 4 båtar. I Östergötland är motsvarande siffra 2 båtar.

FRÅN IDEELLT TILL ARVODERAT ARBETE

En stor del av all fiskevård sker ideellt. De föreningar i Jämtland och Östergötland som deltog i kartläggningen uppgav att man spenderade nära 50 000 obetalda timmar på fiskevård och förvaltning.

Väldigt mycket fiskevård, förvaltning och annat resursarbete utförs fortfarande ideellt och utan ersättning. Det hänger då på enskilda eldsjälar och kan vara ett skört framtidsbygge. Långsiktighet talar därför för att arbete i fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar behöver arvoderas, eller att föreningen anställer en resursperson.

Totalt spenderar föreningarna i Jämtland och Östergötland 48 843 arbetstimmar på ideell fiskevård och förvaltning. I genomsnitt lägger varje förening ner 314 arbetstimmar per år.

Fördelat på länen har föreningar i Jämtland i genomsnitt 401 ideella arbetstimmar och föreningarna i Östergötland 188 ideella timmar per år.

Den ideella arbetstiden fördelar sig på 130 timmar administration och förvaltning, 56 timmar på praktisk fiskevård, 53 timmar på serviceåtgärder och 75 timmar på fisketillsyn.

10 föreningar har en anställd resursperson, varav 8 föreningar i Jämtland och 2 föreningar i Östergötland. Anställningen motsvarar i genomsnitt 0,68 årsarbetskrafter (0,73 i Jämtland och 0,5 i Östergötland).

Arbetsuppgifterna fördelar sig framför allt på fiskevård och service, fisketillsyn och administration. I Jämtland nämns även ”annat resursarbete” som en stor post.

12 föreningar (6 procent) av föreningarna uppger att de har behov av att anställa en resursperson, varav 11 föreningar i Jämtland och 1 förening i Östergötland.

Varje förening lägger i genomsnitt ner 314 ideella arbetstimmar per år.

Aktiv och modern förvaltning i FISKEVÅRDSOMRÅDET

LÄS MER

• *Fånga Fiskeresursen – studiebok i lokal fiskevattenutveckling och småskalig fisketurism* (Thomas Lennartsson, Hushållningssällskapens förbund/Sveriges fiskevattenägareförbund)
• *Bekräfta dina vatten – handbok i förvaltning av sötvattenskräftor* (Lars Krögerström-Patrik Bohman).
Beställning: **www.vattenagarna.se**

• *Tidskriften Våra fiskevatten* – utkommer fyra gånger om året.
Prenumeration: **www.vattenagarna.se**

Gratis vägledningsskrifter på nätet www.vattenagarna.se

• *Att bilda fiskevårdsområde*
• *Att införa kontrollavgift*
• *Fisketillsyn – Utbildning för fisketillsynsmän*
• *Praktisk fiskevård i fiskevårdsområdet – idéer för inspiration*
• *Vattenförvaltningen och fiskevårdsområdet*
• *Riktprislista för fiskekort*

• *Fiskevård för friska fiskbestånd i friska vatten* (Erik Degerman-Ingemar Näslund, Sportfiskarna)
www.sportfiskarna.se

Uppdatering av fiskerättsförteckning

Tjänsten **fiskerätt.se** *erbjuder årlig uppdatering av fiskerättsförteckningar för fiskevårdsområdesföreningar och samfällighetsföreningar.*

fiskerätt.se

Lagar och regler

Aktuella lagar och regler finns att söka på:
www.riksdagen.se
www.havochvatten.se
www.svenskafiskeregler.se

fiskevattenägarna
Sveriges fiskevattenägareförbund

www.vattenagarna.se

Sveriges Fiskevattenägareförbund är rikstäckande intresseorganisation för landets ägare och förvaltare av enskilda fiskevatten. Vår värdegrund är att ägandet är den bästa förutsättningen för att den begränsade resursen fiskevatten ska nyttjas uthålligt men där ägandet också innebär ett tydligt ansvar. Vi arbetar för en stark äganderätt, för ett ansvarsfullt och engagerat ägande och för att resursen fiskevatten skall öka i värde. Vår kärnverksamhet är näringspolitisk bevakning, service och rådgivning till våra medlemmar.